

VÄÄGVERE KOOR

1839—1929

VÄÄGVERE KOOR

1839—1929

~~1831~~²

VÄÄGVERE KOOR

MULJEID JA MÄLESTUSI EESTI
VANEMAST MUUSIKAKOORIST

VÄÄGVERE LAULU- JA MÄNGUKOORI KIRJASTUS
TARTUS 1929

2

A-7760

Eelmärkuseks.

Väljudes lähtekohalt, et iga rahva suuremaks ideaaliks on omapärane rahvuslik kultuur, mille organisatsiooniliseks kõrgemaks tipuks on iseseisev vaba ja rippumatu riik, tuleb üldsuse seisukohalt kõrgelt hinnata neid tegureid, mis tähistatud ideaali aitavad tõelistada.

Eesti rahva kultuurilise arenemise ja vabarahvaks sirgumise loos on palju omapäraseid jooni ja eluavaldusi, ning viimaste hulka kuuluvad eesti muusika- ja laulukoorid. On ju vaidlematu tõde, mida meil kõikjal tunnustatakse, et eestlased on ennast rahvaks laulnud. „Orirahvast on saanud kuningrahvas.“

Eesti laulu- ja mängukooride alged on üksikasjaliselt veel läbi uurimata, nende ajalugu kirjutamata. Üldiselt on teada, et mängu- ja laulukooride asutamine vennaste koguduse liikumisega sai hoogu. Kuid see ei teostunud siiski üle öö, kuigi „vennaste“ liikumine levis võrdlemisi kiiresti. Siin jääb Väägvere ja Torma mängukooridele esikoori nimi. Need koorid, eriti aga Väägvere oma väsimatu juhi D. O. Wirkhausiga, on saanud taimelavaks väga arvukale Eesti mängukooride hulgale. Väägvere koori ajalugu on suur tükk Eesti muusikakooride ajalugu, kuna Väägvere koori sünnipäev ulatub kõige kaugemale mineviku rüppe.

Käesolev ülevaate ja mälestuste album, mis ilmunud koori 90. aastaseks juubeliks, tahab olla esimene katse kokkuvõtte tegemiseks selle teedrajanud koori ajaloost.

Miks aga album üheksakümnendaks aastapäevaks ilmus ja sadat ära ei oodatud? Ka selleks oli oma põhjus!

Mida enam päevi kaugemale, seda kuivemaks jäävad allikad. Vanemaid kooriliikmeid ja kaasaegseid, kes koori ajalugu lähemalt mäletavad, on juba palju maanlasse varisenud, ning need vähesed, kes veel püsinud, võivad peagi kaaslastele järgneda, seega oleks hävinud palju väärtuslikku materjali. Samuti purustab ajahammas ka koori ajaloosse puutuvaid dokumente, mis suurelt osalt üksikute isikute omandus ja pole seega hävinemise eest küllalt kindlustatud.

Need motiivid annavad käesolevale albumile eluõiguse tema praegusel kujul ja hetkel.

Väägvere koor 1839–1929.

Episoode eesti mängukooride algpäevilt.

I

Ei ole kerge ühel hoobil kanduda tagasi aega, mil sündis eesti koorilaulu ja -mängu alg, kuigi vahemaa ei ole iseendast pikk. Pruugib ainult mõelda, et möödunud sajandi alul puudusid Eestis nii laulu- kui ka mängukoorid peaaegu täiesti. Vähemalt maal võidi tol ajal laiemais ringkonnis neljahäälselt laulust parimal juhusel vast ainult und näha, kuna vaskpuhkpillest ei osatud kindlasti sedagi. Mängiti viiulit, kannelt või torupilli ja leelotati rahvalaule, sekka pühapäiviti kirikus lauldi ka ühehäälselt koraale.

Neljahäälne koorilaul ja -mäng hakkas Eestis arenema „vennaste“ või n. n. Herrnhuti liikumise lagumisega. Ilustas ju „vennaste“ palvetunde näit. Tartuski XIX sajandi alul koorilaul ja mängis viiulitest ning puupuhkpillest koosnev mängukoor¹⁾. Kui siis 20-te aastate paigu vennaste kogudusi hakkas tekkima ka igal pool maal, algas sealgi laulmises ja mängimises uus ajajärk.

Väägveresse jõudis „vennaste“ liikumine täiel määral 1827. aastal. Sellest kirjutab Taavet Wirkhaus, n. n. Lohkva Taavet, oma mälestustes järgnevalt:

¹⁾ K. A. Hermanni teadete järele.

„Sel 31 Julil 1827 Ajastal sai se Sotaga ehk Wäägwerre Hul-
gakenne Meije armsa Saksa welle, ehk Holekandja M: H: Winde-
kilde 1) lubbaga Säetus“ jne.

„Vennaste“ palvetundidel oli laul tähtsal kohal, nii et sarnase „hulgakese“ asutamise loomuliku järelalusena hakkas Väägvereski pikkamisi arenema koorilaul.

Mis puutub mänguriistadesse, siis jutustab toleaeagne Väägvere koolmeister Juhan Metjer oma mälestustes, et tema Väägveresse asumisaastal, nimelt 1821 olnud külas kolm viulimängijat. Üks nendest olnud Viksi Jaan, Metjeri „käli-
mees“, kes omatehtud viulit mänginud kuuseoksast vibuga. — Muidu on Metjeri aegsest muusikaelust Väägveres vähe andmeid. Ja vaevalt võibki millestki sarnasest kõnelda, kuna ju teada on, et Metjeri enese muusikaanded olid äärmiselt kehvad. Näiteks olla ta palvetunnil hädamisi laulu algami-
sega hakkama saanud, kui viiulid puudunud 2). Toopärast siis istunud ta naine Ann sageli ta kõrval ettelugija laua taga ja koraalide alustamine olnud tema ülesandeks. Siiski on Metjer kõige peale vaatamata laulu ja mängu arengule Vääg-
veres vähemalt k a a s a t u n d n u d ega ole hiljem tekkinud väikese mängukoori abi palvetundidel millaski hüljanud.

Kunas Väägveres neljahäälseid koraale on laulma haka-
tud, on raske kindlaks määrata, kuigi kõigest võib järeldada, et Metjeri päevil koorilaulust praeguses mõttes vaevalt juttu võis olla. Sama selgusetu on esimeste mänguriistade mu-
retsemislugu. Leidub küll koori arhiivis järgmine dokument:

„Wäägwere kori alustus on olnud 1839 aastal 5 Pühapäiwal
peran 3 ainouse püha. (Karel Perand on esimest mängu riista
ostnud).“

Kuid see on kindlasti hilisemal ajal ülesmärgitud ega selgita ka muidu kuigi palju.

1) M. H. Windekilde oli Tartu vennaste koguduse hoolekandja, kes mitmel pool maal „vennaste“ liikumist juhtis.

2) Vanemate tegelaste mälestuse järele mängitud Väägveres juba Metjeri päevil viulitega koguduse koraalile kaasa.

Igatahes võib oletada, et Tartus, „vennaste“ koguduse palvemajas kuulnud laul ning mäng mõneski Väägvere talumehes suutis avastada huvi muusika vastu. Ja kui on tekkinud huvi, siis saadakse kõigist raskusist kergesti üle. Nii muretsetigi 1839. aastal olemasolevatele viiulitele lisaks kaks klarnetti, mõned ventiilideta valdhornid ja vile (lähemad teated sellest kahjuks puuduvad) ning hakati katsetama kooraali kaasmänguga. Igatahes oli algus raske ega tahtnud hoopiski jõududa. Sest kõige pealt puudus asjatundlik juhatus kohapeal ja ei osatud pöörduda abiotsides mujalegi. Siiski on hilisemast ajast teada, et Väägvere mängukoori liikmetele mängimises õpetust on annud keegi Tartu ülikooli raamatukogu ametnik, kes olnud „väljateeninud soldat“.

II

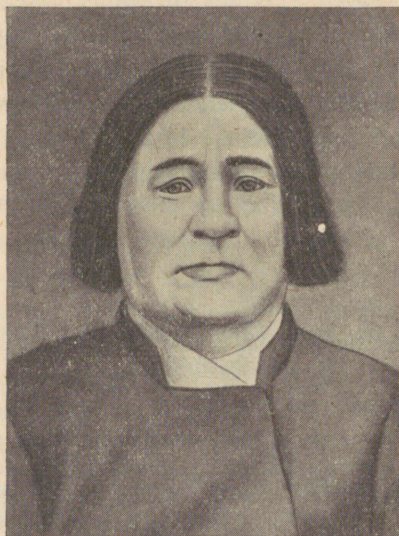
Nii kestis asi, kuni Väägveresse asus Taavet Wirkhaus. Ta kirjutab selles oma mälestusis:

„Sel 21 Aprillil wöttin minna sedda orjamise ammetid siin Wäägwere kottussen wasta, n: palsin önnisteggijat, et temma minno essi tahhas siin omma Wina mäen n: orjussen armust önnistada ja omma rikkalikko önnistust mannu panna. Minno vastne örril, mes minna Lohkwa koli maja tarbis lasksin tettä, es sa mitte sinnä witu enge Saije ka sija totus nink Saije sest sammast päiwäst walmis, nink saije kigele rahwale, kes siin olliwa kokku tulnu sures römus eddimäne körd, sest wellest Johan Sautre kes neid teggi, eddimäne körd mängitud. Kui mina Luggemisse tunni tarbis sisse astsin, sis lauldi n: Mängiti se wärsikenne: Oh wötkem Jummalat“... jne.

Taavet Wirkhaus oli ärksa vaimuga ning muusikaandeline mees. Nii Lohkvas kui ka Tartuski oli ta harutihti koguduse ettelugijana teotsenud ja lihtsa külakoolmeistri jaoks oli ta vaimline horisont küllaltki avar. Innustunud „vennaste“ koguduse tegelasena oli ta suurim püüd iganädalaste palvetundide kaunistamise eest hoolt kanda, kuivõrt see tollaegsetes oludes oli võimalik. Selleks oli tarvis koorilaulu ja orkestrimängu arendada. Tartus „vennaste“ koguduse palve-

majas oli Lohkva Taavet korralikumat mängu kuulnud ja ise mõnel mänguriistal mängima õppinud. Ent mängukoori õpetamise ja juhatamise töö ei olnud talle kuigi meelepärane. Nii kirjutab sellest „Linda“ 1895 nr. 1:

„Ju wanal Lohkwa Taawetil oliwad kaunid muusikalised anded, aga ta ei suutnud ometi teisi õpetada. Pojas aga märgati waratselt

Taavet Wirkhaus.

ju Wanemuise waimu elama. Wana Taawet muretses siis Wäägweresse saades omale orelid, ja et ta sugu mängida oskas, andis ta ka pojale nendel muusika-õpetust“ ... jne.

See poeg, kellest siin on juttu, on Lohkva Taaveti vanem poeg David Otto, kes sündis Lohkvas 19. sept. 1837. a., ja kelle muusika-anded hakkasid ilmestuma juba üsna varakult. David Otto kümneaastane olles ostis isa talle klarneti ja hakkas talle sellel mängimist õpetama. Kui siis hiljem mõlemad, isa ja poeg, kooris kaasamängima hakkasid, edenes mäng hoogsalt ja koraalisaade palvetundidel kujunes järjest korra-

likumaks. 1851. a., kui David Otto oli neljateistkümne aastane, oskas ta juba kõiki kooris leiduvaid mänguriistu mängida ja võis kaasmängijaidki õpetama ja juhatama hakata. Mänguriistu oli vahepeal juure muretsetud ja heas tulevikulootuses hakati rääkima juba pasunakoori korraldamisest, nagu neid nüüd Tartus juba olemas oli. Kuid ka maal asu-

David Otto Wirkhaus.

tati juba tol ajal mängukoore. Vähemalt tekkis sarnane mõte Tormas 1848. aastal. Koori asutaja, köster Adam Jakobson, kirjutab sellest ¹⁾ :

„Aastal 1848 ollid ühhes kohhas paljo sõbru koos, ja nende hulgas wägga moistlikkud mehhed. Nende keskel tousis jut monnest asjast ja tötallitamisest;; ka wimati monest teistest madest, nende rahwast ja ellowisidest. — — — Wimati rägiti ka Pömi, Tiroli ja

¹⁾ „Tallorahwa Süddamerömust“. Monni armastuse sanna mängo- ja laulu-söbradele. Tartus 1857, lhk. 45—46.

Sweitsi rahwa ello wisidest, kus ka mängiminne kui peassi ette tulli. Sesuggune kõnne ärratas noort rahvast ja keiki kes seal ollid nenda ülles, et se küssiminne ilmseks sai: „Kas siis meie rahwa keskel ei peaks woima mängusid ette wõtta?“ jne.

Selle keskustelu tagajärjel hakati Tormas raha koguma, kuni viimaks Tartust ja Peterburist mõni pruugitud mänguriist võidi osta. Nii ei teatudki näiliselt Tormas tol ajal, et Väägveres olemas oli väike mängukoor, kes juba ligi kümme aastat kodukülas areldi häält oli tõstnud. Igatahes kirjutab C. R. Jakobson „Sakalas“ 1881. nr. 20 asjast hoopis vildakalt:

„Peale selle kui Torma kadunud õnnis kõster ja kihelkonna koolmeister A. Jakobson Torma kihelkonnas aastal 1848 esimese mängukoori maal oli asutanud ja oma raamatuga: „Talurahwa südame rõõmust“ ka tõisa kihelkondasi seesuguste mängukooride asutamisele äratanud, oli D. O. Wirkhaus ja tema õnnis isa esimene, kes A. Jakobsoni jälgede sees käima hakkas, ning kui Jakobson liig vara ära oli surnud, ka suureks äratajaks tõiste kooridele sai“ jne.

— On küll täiesti arusaadav, et väike ja harvaldasa esinev mängukoor, kelle ülesandeks oli vaid palvetundidel koraale mängida, kaugemal tuntud ei võinud olla. Siiski on „Laulu ja mänguleht“ 1885. a. asjast täpsemalt informeeritud. Seal leiame (lhk. 77):

„Ka mängimises on meie teada Tartu linn ja tema ümberkaudsus kõige esimene olnud. Seda on ammugi rohkem kui pool sada aastat, kui Tartus „Wennaste seltsi“ pasuna-koor asutati. See koor mängis siis ja mängib täna päewani üksnes waimulikka laulusid ja mängusid. — — — Laiemale pani teine mängukoor oma mängimise piirid ja see oli Wäägwere mängukoor, kes ka nüüd umbes pool sada aastat ära on elanud“ jne.

Samaaegse koorina on edasi nimetatud Torma koor:

„Teine koor, kes Eesti mängukooride seas ka üks esimestest oli, on Tormas. See koor on, nagu säälnu laulukoorigi, kuulsa C. R. Jakobsoni isa, kõster Jakobsoni 1848 ümber asutatud“ jne.

Kindlasti kõneleb mõlemal juhul kaasa lokaalpatriotism, kuid kindlaid fakte ei suuda see loomulikult väärata ja vähemalt Torma mängukooriga võrreldes jääb esimesesünni õigus Väägverele. Teine küsimus on, kas mitte just Väägvere

mängukoor see ei olnud, kes Torma koori asutamiseks tõuget andis. Seda oletab igatahes 1928. a. „Muusikalehes“ nr. 3 J. Karheiding¹⁾, kuna ta arvab, et A. Jakobson Tartu ülikooli uksehoidjana arvatavasti puutus kokku vana T. Virkhausiga ja kuulis Väägvere mängukoorist, mis temale kui muusikalisele mehele mõju avaldamata ei jätnud.

Muidugi, kui vähegi kunstinõudeliselt asjale ligineda, ei küündi esimesed aastakümned Väägvere mängukoori elus kaugeltki tarviliku tasapinnani. Ent see on, asja uudsuse ja tollaegse kultuuriastmega arvestades, täiesti arusaadav ja kordub iga vanema eesti koori ajaloos. Näiteks olid mänguriistad juhuslikult, üks siit, teine sealt hangitud, sageli üsna kõlbmatud; päälegi puudus tarvilik mänguoskus. Nii jutustab A. Jakobson eelmainitud raamatus Torma mängukoori algpäevilt:

„se olli üsna tühhi töö ja waimo närriminne. Üks mänguriist olli pissut maddalam kui teine; ühhel olli siin, teisel sääl jo üks wigga külles“ jne. (lhk. 47).

Kuid mängutahe oli suur ja mängijate energia imetluseväärt. Ka Väägveres oldi innukalt harjutamas ning koori sisemist elu korraldamas. Nii pandi 1851. aastal kirja koori kodukord, mis sisaldab 16 punkti ja kannab pealkirja „Väägvere mängu kori Een kirri ehk pohja sädus. Kuis eggäüts henda peap ülles piddama nink messe man weel om tähhele panna“. 1851.“

Kodukord ise on järgmine:

§ 1.

Eggäüts mängu kori lige, peab aus ollema omma ello saissusse polest! temma ei pea ollema jodik, ei riakas, ei wanduja, ei tühja juttu ajaja, ei laiskleja, ei ka tühja auwopüüdja. Enge se wasta, allandlik, tassane, maddal, puhtus ning kassinus sõnna nink teggude sissen. Nink kigen teggemissen se päle mõtlema, nink nõudma, mes Jumala auwus, nink Ristikoggotusse kaswatamises nink römus tullep, Sest õnsa omma ne, kelle tee ilmlaitmata oma, kea Jehowa sädusse perra käüwa, laul 119, 1 vers.

1) „Eesti mängukooride algpäevilt“, lhk. 246.

§ 2.

Peab ka se päle kaetus sama, et tõtte meel eggan asjan wallitsep. Nida kui Pawel Kolosri koggotust mannitsep. Kristusse sõnna ellago rikkalikkult teije sean kige tarkussega, oppetaga nink mannitsege essi henda laulo nink kittusse laulo, nink waimulikko lauloga armsaste, nink laulge ja mängige Issandale oman söamen. Kolos. 3 p. 16 w.

§ 3.

Peab eggäüts henda selle alla allandama, mes wannembide tahtminne om, nink ei tohhi konnage omma öigust ajada, nink omma tahtmisse perra middake tallitada, kes sedda tahhab tetta, pantas kats asja wallitseda, kas sõnnawõtlik olla? ehk korist lahkuda. Sest nätse kuis kaunis ja armas om se, kui welle üttemelelikkult tõinetõisega ellawa, laul 133. 1 w.

§ 4.

Peap eggäüts rahho nõudma. Sest mida ütlep Pawel. Nõudke rahho perra kikiga, nink pühhendamiselle perra, ilma kelleeta keake ei sa Issandat näggema. Hebraea, 12 p. 14 w.

§ 5.

Peawa kik nore kes oppi tahhawa, nink kes tahhawa selle selt-siga ühhendada, omme möttit enne teda andma mõnne kori liikmele, se peab sedda asja kige korile teda andma, nink sis surembajas sowimisse perra tettus sama.

§ 6.

Peawa kik nore oppija kes tahtwa oppida, 1 Rubla 50 kop. sisse masma, seperrast, et neil sis kik ne asjat om lubba pruki mes mängimisse man pruki tullep, nink kui temma ära peas tahtma minna, ehk kaugele ellama sama kost ennamb woimalik kokku sada ei olle, sis saab sest sisse massetu rahhast 50 kopikat wälja massetu. Ent se 1 Rubla jääb kori kassa sisse wälja masmata.

§ 7.

Peawa kik oppija üts aasta ja 6 kuud oppijide arwun ollema nink ei sa enne kohhegile mängima ütten woetus, olgo sis, kui peas häddast waja ollema, nink kui moistus kannab sedda tetta. Ent peab sest jao rahhast ilma jäma, mes selle mängimisse pääl om sisse tulnu, nink ärra jaetus sanu, nink saab selle jaggo pantus kori kassa sisse een varras.

§ 8.

Sawa ka mitma suggutset nodit, nink mänge tükkit prugitus, mes opmisse man moistusse kaswatamisses tullolik om. Ent pä assi jääb ikkes Choralı mänge nink töemelelik mänge mine.

§ 9.

Peap egga körd kui mänge misse eest on middake sisse tulnu, kigile mänge jaile ärra jaggatus ütte wisi, neile kes peawa jaggio sama. Ent egga ütte jao rahha mant woetas egga körd 5 koppikat nink pantas kori kassa sisse een warras, Säält saab sedda woetus riistade parrandamisse, ehk mönne mu kullo päle.

§ 10.

Peawa kik, wanna ni häste kui nore, oppimisse ussindust ülles näütama, nink mitte konnage opmisse mant ärra jäma, olgo sis mönne häddalisse asja perrast mes ka peap kigil teda ollema.

§ 11.

Peap eggäüts sönnä piddaja ollema, öigel ajal sääl olla, kos om lubbatu, nink ei mitte töist wisi teggema, mes paljo waiwa sadap. Kes sedda teeb? tullep terwest korist säetu Strahwi alla. Sest önsa omma ne, kea sädust piddawa, nink öigust teggewa eggal ajal, laul 106, 3 w.

§ 12.

Peawa ka kik kori liikme sedda kullo kandma mes tullep, kui mitte kassa ni paljo ei jöwwa awwitada, nink peab egga ütte mänge misse päält massetu sama, mes ütten wöeran kottussen saap mänge itu, olgo sis, kui temma sedda jo ehk enne om ärra tassonu. Ent meije omma kerrikun mänge misse eest ei sa konnage tassomist nöwwetu. Sest kitke Jummalat temma pühhan paigan, kitke tedda temma auwo-likko taiwa laotussen! Kitke tedda passona puhkmissega, kitke tedda Naabli mänge nink kandlega, laul 150. 1. 3. w.

§ 13.

Peap kige oppimisse, ja koon ollemisse man ütsinda tarwilik assi könneldus sama, nink ei prugita konnage ilma asjanda sönnu aja wiitmisses nink hul könne, ja nalja heitminne, om koggona keletu. Ent selle assemel prugitas ennege sedda, mes tullolik nink moistusse kaswatamisses waja om. Sest Jehowa peljus om tarkusse allustus; hä moistus om neil kea se perra teggewa, laul 111. 10 w.

§ 14.

Peab eggäüts kori lige terwest kori liikmist wallitsedu wannembale sönna wötlik ollema, ke se tarwis om säetu, et temma neid asjo, mes mängi ehk ette vötta tullep, ülles annap, nink kik selle käskmiselle sönna wötlikko peawa ollema.

§ 15.

Ei tohhi ütski omma lubbaga minki suggust asja hendale perrida, olgo se ka kige vähhämb assi, muido kui sedda lubba om vanembidest antus, et temma woib sedda perrida. Ent selle wasta kigen asjan egga üts henda kui waja om, mannitseda laskma ning mannitsust wasta wötma

§ 16.

Kes nüüd neid nimmitedu asjo kik tahhab täüta, nink piddada ja kigen asjan sönna wötlik olla? Sedda tunnistedas töttelikkus kori liikmes, Nink tunnistap sedda omma käe kirjaga. Ent kes sedda sädust ei tahha täüta nink sönna wötlik olla kige neide nimmitedu asjo sissen, sedda petas ni kui wörast, ja lahkup sest korist ärra!"

Lõpus asuvad nende mängijate nimed, kes kodukorrale alluda tōotasid ¹⁾ :

„Karel Fuchs, D. O. Wirkhaus, Dawid Saar, Jaan Pedo, Maddis Sammel, Maddis Rupski, Märt Sammal, Maddis Lulik, Karel Rupski, K. A. Wirkhaus, Jürri Lepik, Karel Saar, K. A. Wirkhaus, J. H. Wirkhaus, J. Wuks, M. Saar, K. Treijer.

Selles Väägvere mängukoori kodukorras kajastub selgesti toleaeagne kiriklikul alusel baseeruv ilmavaade, mis kõike sundis toimima „Jumala auks ja ristikoguduse rõõmuks“. Samuti ilmestub selles püüid luua kooris kindlat distsipliini, mis edaspidist arengut aitaks soodustada. Kui-võrt ja kui kaua sellest kodukorrast on kinni peetud, pole täpsemalt teada. Igatahes olevat temast vanemate kooritegelaste meeldetuletuste järgi juttu olnud veel hilisematelgi aegadel, kuigi enam mängijatelt allkirju pole võetud.

Väägvere mängijasperes hakati 50-te aastate paigu mõtlemä ka juba pasunamängu korraldamisele. „Vennaste“

1) Allkirjade seas on osa hilisemast ajast, kuna ju neid aastate kestes juure tulnud mängijate nimedega on täiendatud.

koguduse hoolekandja (keegi sakslane), kellelt nõu küsitud, soovitanud muretseda pasuna kvarteti, mis koosneks sopraani, aldi ja bassi pasunast, milliseid hästi kasutada võivat koraalimängimises. Ei osatud hankimisküsimuses alul kuhugi pöörduda. Hiljem aga tutvus Taavet Wirkhaus Tartu orelimeistri Ernst Kessleriga, kes oli asjas kompetentsem ja soovitas tarvisminevaid riistu tellida Krakovist, kus tal vastav vabrik teadupärast. Pikemate kaalutluste järgi algas 1861. aastal raha kogumine. Selleks tulid ühel veebruarikuu pühapäeval ümbruskonna jõukamad peremehed koolimajja kokku korjandust korraldama. Vana Taavet Wirkhaus tegi alguse, annetades uute pillide heaks 5 rubla. Raha juurekasv oli edus, sest igaüks annetas jõudumööda. Alatud korjandus jätkus igal palvetunnil, kuni viimaks pool nõutud summast koos oli ja tellimine Kessleri kaudu ära võidi saata.

III

Pasunad olid teel kolm kuud ja kui nad lõpuks pärale jõudsid, oli lugu esiotsa täbar, sest pillidel ei olnud tabeleid kaasas, nii et nende tundmaõppimine võimaldus ainult otsimise varal. Hiljem, Tartu muusikakoori juhilt Fr. Fiedlerilt tarvilikke juhatusi saanud, tundis D. O. Wirkhaus end puhkpillide käsitlemises õige kodukana.

Uutele pasunatele korraldati palvetunnil pidulik õnnistamine. Joosep Heinrich Wirkhaus, kes tol ajal juba kaastegelane oli, jutustab sellest järgmist:

„Jõudis kätte uute pasunate pidulik õnnistusepäev. Elutoad lubjati valgeks ja kaunistati kaskede- ning pärnadega. Samuti oli ilustatud ka „vennaste palvesaal“, kuhu peale selle pärgi oli punutud ja õitsevaid lilli põrandale külvatud. Pasunad lebasid ettelugija-laual lillepärgade all. — Siis astus kõnelema praost Willigerode, kelle sütitava õnnistusekõne järgi pasunamängijad ilmusid orelikoorilt ja praosti käest pillid üksikult vastu võtsid. Peale selle asusid nad orelikoorile tagasi ja mängisid õnnistamise lõpulaulule kaasa. Üldse oli õnnistamiseakt liigutav pisarateni.“

Loomulikult ei jätnud sarnane ülev silmapilk, mil här-
 dusid kõvaloomulisemadki südamed, koori arengule mõju
 avaldamata. Visa püüdmise tagajärjel muutus mäng järjest
 kokkukõlalisemaks, ja hubaselt helasid koraalide sekka nüüd
 juba marsihelikki. Järkjärgult täiendati koori uute mängu-
 riistadega, milliseid telliti nüüd Saksamaalt ja ikka veel
 Kessleri kaudu. Nii on säilinud 1863. aastast arve Dresdeni
 muusikariistade vabrikust C. Goldelt contrafagoti, inglis-
 sarve ja B klarneti eest (ühes tarviliste osadega) — 119
 saksa marga suuruses. Samale arvele on juure kirjutatud:

119 M. on meije Rahha perra	122 Rb.	57 cop.
Saksamaale Posti Porto	1 „	84 „
	<hr/>	
	124 Rb.	41 cop.
Stettini linašt Riga	15 „	— „
Weel kirjate ost.	1 „	67 „
	<hr/>	
Suma	141 Rb.	8 cop.
Rigast Tartute	1 „	— „
	<hr/>	
Tallitamise eest Keslerile	8 Rb.	— cop.
Kerrik Herrale	2 „	44 „
	<hr/>	
Suma	152 Rb.	52 cop.

Mille eest kirikhärra tasu sai, pole selge; muidu aga
 võimaldab esitatud arve huvitava ülevaate tolleaegsetest veo-
 kuludest.

Koduste palvetundide kõrval mängis Väägvere mängu-
 koor nüüd juba sageli Tartu-Maarja kirikus. Enne 1862. a.,
 kui kirikul veel kelli ei olnud, oli kombeks, et muusikakoor
 mängis enne ja pärast jumalateenistust kirikutornis koraale.
 See komme püsis hiljemini. Nii leiame „Eesti Postimehes“
 1864. a. nr. 41:

„Kirriko pühhitsemisest. — — — Kello 9 hakkasid passunad
 üllelweel tornis hüüdma ja koggodus kirriko ees ja ümber laulma...“

Igatahes äratas laul ja mäng kirikus tol ajal suurt tähel-
 panu, nii et teda ajalehes millaski mainimata ei jäetud. Nii
 leiame juba 1857. aastast „Talurahva Postimehes“ nr. 13:

„Tarto linnas Maria kirrikus piiblipühhä. — — Kella kümnest enne lõunat hakkas Jummalatenistus. Kүүnlad panti põllema ja õrrelit hüüdma, agga õrrelisali peäl seisid passunapuhhujad ja korilauljad, ja kui õrrel hüüdis ning passunad puhhusid ning lauljadega keik rahwas ühhest suust ning süddamest laulsid: „Oh pühha Waim, nüüd tulle sa!“ — siis lõggises laggi ning seinad wabbisesid ning haknad wärrisesid, agga inimeste süddamed kargasid rõmo pärrast“ jne.

Selles kirjutises pole küll öeldud, missugune mängukoor sel korral kirikus mängis, kuid Tartu-Maarja kiriku raamatute järele on see Väägvere mängukoor olnud. Samuti on 1859. a. A. H. Willigerode kirikuraamatusse märkinud, et Väägvere mängukoor D. O. Wirkhausi juhatusel mänginud Luunja koolimaja pühitsemisepeol „ganz hübsch“. — Nii hakkas 60-te aastate alul koori tegevuspiirkond järjest laienema. Peale eelnimetatud kirikuteenistustel koraalimängimise hakati sel ajal katsetama juba kontserdipaladega. Näit. leiame „Eesti Postimehes“ 1865. a. nr. 39 teate:

„Kolmandal Oktobri kuu päewal sawad peäle lõunat kel kolmest Tarto linna Maria koggodusse mängiad ning lauljad ommas kirrikus mängima ja laulma. Kes sedda tahhab kuulda, peab kõstre jurest pilletit võtma, mis 20 kopp. maksab. Lapsed ei maksa mitte 20, waid agga 10 kopp.“ jne.

Edasi seisab märkus toimetuse poolt:

„Minno teada on se Tartus esimene eesti kele kontsert ehk korilaul ja mäng: se olleks jo immetük, kui meie isse omma asja külmalt ja tuimalt lasseksime möda minna“ jne.

Midagi lähemat pole sellest kontserdist kahjuks teada. Puuduvad igasugused andmed sellest, mida seal lauldi ja mängiti, kuigi oletada võib, et ettekantavad palad vaevalt võisid olla komplitseeritud. Kindlasti jättis ka ettekande kunstipärasus mõndagi soovida, kuid materjaalselt oli kordaminek hea ja järgnevas „Eesti Postimehe“ numbris (nr. 40) ilmus õpetaja Willigerode tänuavaldus:

„Tänno andminne. — Wäegwere külla koolmeister Dawid Wirkhausi ning temma mängijattele Sootaggutse ning Wesnari vallast, ja Tarto Maria kiriko kõstre-issanda Adam Luigi ja temma lauljattele

Tarto kihelkonnast ning linnast ütleme meie, kelle nimed siia alla pandud, keigest süddamest rohkem tänu selle mängimise ning laulmisse eest, misga nemmad minnewal pühhapäewal (leikusse pühhal) peale lõunat meie kirrikus ristirahwast Jumjala auuks rõõmus-tasid“ jne.

Wannem õpetaja Adelbert Willigerode.

Norem õpetaja Georg Hoffmeister.

Üldse tundis A. H. Willigerode Väägvere mängukoorile ja selle juhile kõiges kaasa ning ta heategelik nõuanne muusikat käsitlevais küsimusis on koorile mitmeti kasuks olnud. Nii ilmus Willigerode ülalnimetatud kontserdi eel mitu korda Väägveresse mänguharjutusi juhatama. Samuti oli tema soovitusel Tartu ülikooli kiriku organist Fr. Brenner mõnele laulule orkestrisaate valmistanud Väägvere mängukoori võimete kohaselt. Ka anti Willigerode mõjul mõnikord laulu-lehtede müügist saadud raha koorile uute mänguriistade muretsemiseks. Lõpuks siiski kitsines kiriku eestseisus, nii et see rahaallik kuivas täiesti.

Koori enesetunne oli esimese avaliku ülesastumise mõjul suuresti võrsunud ja värske energiaga asuti uuele tööle. Tolleaegne koorijuht D. O. Wirkhaus püüdis igati oma muusikalisi teadmisi arendada ning süvendada, nõu küsides eelnimetatud Fr. Brennerilt, Fiedlerilt ja teistelki, kes tema tutvusringis olid asjas kompetentsemad. Talle loomupärase hoolikuse ning põhjalikkusega püüdis ta saadud teadmisi kasutada mängukoori kaunikõlalise koosmängu arendamisel ja jõudiski selles varsti tähelpanu väärivate tulemusteni. Nagu öeldud, jätkati hoolelikult harjutamist ja järgneva, 1866. aasta „Eesti Postimehes“ (nr. 12) leiame kontserdi-kuulutuse:

„Waimolik laulminne ja mängiminne

Tarto lina Maria kirrikun 26 Märtsil 1866

Kristusse ülestõusmisse pühhal eesmätsel päewal
päle lõunat kel 4.

1. Mäng. Andante. Brennerist säetu.
2. Laul. Oh tõstkem omma häle. Punshelist säetu.
3. Laul mängoga. Nüüd Issandale awwage. Brennerist säetu.
4. Kor. Tawida laul 18. Jannsenist säetu.

5. Kor mängoga. Ja sinna, Petlem Eurata Juda maal. Laulo polest Hörschelmannist, mängo polest Brennerist säetu.
6. Mäng. Andante. Brennerist säetu.
7. Laul. Kõrgepreester, Jesus Krist. Brennerist säetu.
8. Laul mängoga. Oh kogodus Nüüd roõmustus. Laulo polest Punshelist, mängo polest Brennerist säetu.
9. Kor mängoga. Immanuel. Laulo polest Hörschelmannist, mängo polest Brennerist säetu.
11. Mäng. Andante. Tomsonist säetu.
12. Laul. Armas Jesus armastaja. Brennerist säetu.
13. Laul mängoga. Wirguge! om wahte hõlli! Laulo polest Mendelssonist, mängo polest Brennerist säetu.
14. Kor. Tawida laul 126. Jannsenist säetu.
15. Kor mängoga. Halleluja. Laulu polest Hörschelmannist, mängo polest Brennerist säetu.

Pilleti woib eggauits eggapäewa, kas oppetaja woi kõstre käest 20 koppika eest kogodusse hääs sada.“

Selle kontserdi üle ilmus järgmine arvustus:

„Meie eesti kontserdist, mis essimessel pühhal Maria kirrikus peti, ei tea meie tännagi ennam kui isse omma kõrwaga olleme kuulnud. Mis agga kuulsime, wõime paljo julgema süddamega kita, kui essimenne kord. Ni hästi laul kui mäng läksid mõllemad parrem kui 3 Oktobril. Ülleültse said 15, se on 3 mängotükki ja 12 laulo, muist mängoga, muist ilma mängota lauldud, mida enne kontserti olleme teada annud. Mäng lähhaks veel parrem kui mängoriistad täielissemad olleksid“¹⁾ jne.

Nii siis konstateerib „Eesti Postimees“ eelmise kontserdiga võrreldes märgatavat edu, kuid selle kõrval juhib tähelepanu puudulikkudele mänguriistadele. Selles oli ka mängukoor ammu teadlikuks saanud ja uute ning paremate mänguriistade küsimust oli mitmel puhul harutatud. Kuid puudus tarvilik raha, sest varandust ei olnud kooril mingisugust, ja esinemised, kuigi juba õige sagedased, andsid vähe sissetulekut. — Sääl leidis A. H. Willigerode tulusa nõu. Tol ajal elas Tartus rikas ja helde ooberst Pereira, kes mitmel puhul hariduslikkudele asutustele heatahtlikult toetusi oli jaganud.

1) „Eesti Postimees“ 1866 nr. 15.

Sellele jutustas Willigerode „talupoegade“ mängukoorist ja palus koori selle asupaigas Väägveres külastada ning rahaliselt toetada. Pereira oli eatanud mees, pealegi viletsa tervisega. Sellest hoolimata ilmus ta ühel pühapäeval teatamata Väägveresse. Oli parajasti mängu- ja laulukoori harjutus, mida Pereira huviga pealt kuulas ja mille lõppenud ta lihtsate meeste korraliku mängu üle imestust avaldas. Annetas siis „talupoegade“ muusika edendamiseks ja paremate mänguriistade soetamiseks 250 rubla, peale selle koorijuhile ta innuka muusikaharrastuse eest 50 rubla.

Nii võidi ajajooksul muretseda mitmedki uued mänguriistad, nimelt B kornet, ventiilidega waldhornid, kaks F trompeti, Es klarnet ja nelja ventiiliga F tuuba. Samuti osteti Fiedlerilt parkümmend „mängutükki“, koguke marsse ja valsse. Ühtlasi andis Fiedler, kes oli paljukogenud orkestrijuht, D. O. Wirkhausile häid näpunäiteid orkestripalade instrumenteerimises, pillide käsitlemises ja koori juhatamises. See kõik avaldas mängukoori tegevusele kasutoovat mõju ning julgustas uutele ettevõtetele. Tol ajal hakkas koor ümbruses juba laiemalt tuttavaks saama ja teda paluti väga mitmesugustel puhkudel esinema. Ühest sarnasest jutustab 1866. aasta „Eesti Postimees“ nr. 15:

„Kesknädal, 24 Aug. kuidas meile üks sõbber kirjutab, olli Wesneri walla rahwas nõuuks wõtnud, omma mõisaherrat, kes mõnni aeg Saksamaal olnud ja sealt nore prouaga sel päewal koeo tulli, iseärranis auustamisega terretada. — — — Et rõõm suurem oleks, olli ka Wäägwerre koolmeister D. Wirkhaus omma mängomeestega senna pallotud, kes varsõ treppi ees sedda kitusse laulo: „Wõtta nüüd Issandat, wäggewat kuningat kitä“, passunatega algas“ jne.

Samast korrast on säilinud vanemate kooritegelaste mälestuses lugu, mis veidi valgustab tollaegse koori varju-poolsemaid külgi: —

Tol päewal olnud ilm sajune ning vilu. Õhtu eel kõmpinud mängukoor jalgsi Vesneri mõisa, kus härraste tulekut paar tundi vihma käes oodata tulnud. Videvikus saabunud oodetavad ja tõlla liginedes alanud koor tervitusemarssi. —

Ootamatud muusikahelid kohutanud aga hobuseid, kes peatamata talli ette tormanud. Sealt kõndinud noorpaar muusika saatel suurtrepi ette, kus mängukoor veel paari palaga esinenud. Sellega olnud koori tegevus lõppenud ja mängijad palutud mõisa perekööki, kus lihtne õhtusöök olnud korraldatud. Söögi lõpul toonud mõisa aednik paar käsikorvi täit õunu ja asetanud need söögilauale. Peeaegu samal hetkel kustunud laelamp, mis ruumi hämarasti valgustanud ja pilkases pimedas kostnud õunteahnitsejate rabelemine ning purunevate sööginõude klirin. Kui siis lõpuks tuli tuppa toodud, teinud võitlejad päris kokkunud näod „lahinguvälja“ silmitsedes, kuna koorijuht D. O. Wirkhaus, keda lugu väga härmistanud, teinud kõik mis võimalik, et rumal lugu üldiselt teatavaks ei saaks. Uute sööginõude ostukuludest võtnud ta poole vabatahtlikult oma kanda ja palunud aednikku ning peremamslit loost vaikida. Järgmisel mänguharjutusel olnud lugu harutusel, kus kooriliikmed pühaliku töötuse pidanud andma, et sarnane häbistav juhtumine edaspidi ei kordu.

Ent siiski paari aasta pärast olnud lubadus ununenud ja Reola mõisas kordunud peaaegu sama, kusjuures jällegi õunad peasüüdlaseks osutunud. Sellest jutustab J. H. Wirkhaus:

„Reola mõisa ja vallavalitsuse vahekord oli sassi läinud ja sündis igasugu segaseid asju. Siis ilmus Liivimaa kuberner asja lahendamaks. Kubeneri ilmumise päeva varahommikul saabus Väägveresse Reola vallavanem ja palus mängukoori samal päeval kella 10-ks Reola mõisa ilmuda, et kubeneri meeleolu muusikaga leplikumaks muuta. Jooksime siis kolmekesi saadud teadet levitama ja asusimegi täies koosseisus kella 7 ümber tee. Soovitud ajal olime kohal ja ootasime suure trepi ees kubeneri ilmumist. Kui see viibis, läksime aedniku lahke loaga õunaaeda aega viitma ja mahalangenud õunu maitsma. Olime seal pool tundi ringi kolanud, kui korraga teade saabus: kuberner tuleb! Ruttasime siis joostes suure trepi ette. Samal hetkel sõitis kuberner mõisasse sisse ja algasime kähku tervitusemarssi. Aga, pagan võtku, tuubast ei tulnud piuksugi kuuldavale, kuigi mängija punnis põskedega puhus. Siis aga tuli mehele nähtavasti midagi meele; ta pööris tuuba lahtise otsa pilli raputades alla poole ja valas hunnikukese õunu torust kruusasele tee, ise ümber vahtides, kas ta

toimitsemist keegi märkas. Õnneks ei näinud seda ei kuberner kaastega ega teised mängijad; ainult mõni üksik rahva hulgast pani lugu tähele. Segadust see pillipuhastus ei tekitanud mingisugust ja mõne sekundi pärast mängis ka juba tuuba kaasa. Pärast selgus, et mees pannud ilusamaid õunu pillitorusse tagavaraks, et siis neid koju sõidul hea oleks nosida.“

Nii siis jälle õunaisu mängumeest hälvitamas! Ja kuigi tookordne lugu ei tekitanud mingisugust aineskahju, saanud ta siiski teiste kooriliigete üksmeelse hukkamõistmise osaliseks ega olegi midagi seesugust hiljem sündinud.

Eelmise kirikukontserdi kordamineku ergutusel hakkas koor valmistuma uue, seekord ilmliku kontserdi vastu. See korraldati 1867 aasta viimasel lihavõtte pühal ja sama aasta „Eesti Postimees“ nr. 24 kirjutas temast pealkirja all „Mängokontsert“, järgmist:

„Viimasel pühhal olli siin Wäägwerre külla mängumeeste esimene kontsert üle jõe Ressurse aiäs, mis meie arvates kennaste korda läks. Mängoluggusi oli 16, muist vaimolikkud, muist ilmlikkud (koralid, ariad, marshid) ja said ennam ehk vähhem selgeste mängitud, kui ka mitte immeks ei olle panna, et kartus mõnne nõrema mängia näppo hulga rahwa ees nattuke wärrisema panni. Mängiaid olli ka 16, ja sedda wõisid mängotundjad kõrwad kuulda, et nemmad ennast walmistades mitte waewa ep olle kartnud. Taktilõmisse waewa olli praos Willigerode ennese peale wõtnud. Kuuljaid ei olle meie kül luggenud, agga neid olli hea hulk kous, Saksa- ja Eesti-rahwast, mis jubba sest tunda, et peale kullude 117 rubl. weel järrele jänud, mis ue mängoriistade murretsemiseks tahhetakse prukida. Pileti hind olli I plats 30, II plats 15 kopp.“

Kontserte korraldati sel ajal harvasti, sellepärast oli huvi nende vastu enamasti suur. Samast asjaolust oli tingitud rohke osavõtt Väägvere mängukoori kontserdistki. Ka oli heakskiit üldine publiku keskel, mille hulgast paljud esimest korda Väägvere külameeste mängu kuulsid ja seda hiljem isiklikult kiitma tulid. — Samal aastal esines koor mitu korda hiljuti (1865. a.) asutatud „Vanemuise“ peojuhtudel. Näiteks pühitses „Vanemuine“ sama aasta 11. juunil oma lipupidu, mille puhul rongikäik korraldati ja „seal astusid

Wäägwerre mängomehhed lippo ette ja lippo järrel käisid seltsiwannemad, lauljad ja muud liikmed...¹⁾

Pole siis ime, et kõige selle läbi mängukoor ümbruses laiemalt tuttavaks oli saanud ja et mõneski kohas, kus mängukoori veel ei tegutsenud, tekkis Väägvere mängijate edukate esinemiste mõjul koori asutamise mõte. Nii oli kuuld ulatunud Mulgimaalegi, kust ühel päeval Helme-Jõgeveste Pattküla kooliõpetaja Proosa Väägveresse ilmus Jõgevestel kavatsetava mängukoori asjus nõu küsima. Koostati peagi tarviliste pillide nimekiri ja tellimise saatis D. O. Wirkhaus (sel korral juba vööra vahenduseta) Saksamaale ära. Ühtlasi telliti Väägvere mängukoorile kauaigatsetud pekid ja trummid: suur ja väike. Tellitud mänguriistad jõudsid varsti pärale ja osutusid täiesti kõlblikkudeks. Nii siis oli D. O. Wirkhausi esimene katse, omal nõul pille tellida, täiesti korda läinud, ja uued tellimispalved, mis hulgi ilmuma hakkasid, olid juba kergemad täita.

Mis puutub koorile enesele tellitud trummidesse, siis ei tekitanud suure trummi mängimine erilisi raskusi. Kuid väikse trummiga ei osatud esiotsa midagi peale hakata. Kuidas viimaks mängimisega hakkama saadi, sellest jutustab J. H. Wirkhaus huvitava loo:

„Nüüd olid Väägveres ihaldatud trummid ja pekid. Suure trummi ja pekkide tarvitamine osutus hõlpsaks, kuid virbeltrummile ei leitud õpetajat ja nii ta seisiski näitusobjektina umbes aasta. Kord puukoormatega üle Tartu turuplatsi sõites nägime venna Kristjaniga vana soldatit, kes parajasti turutrummeldajalt trummi võttis ja sellel toreda virbli kuuldavale tõi. Kähku olime ta kannul ja küsisime: kas ta ei tahaks oma kunsti tasu eest meilegi õpetada. Mees avaldas nõusolekut, kui õppepäevil prii ülespidamise ja rubla päevapalgaks maksame. Ühtlasi arvas ta, et õppeaeg kestab umbes kolm nädalat. Vend David Otto, kellele koju jõudes juhtumust seletasime, oli selle üle väga rõõmus. Veel samal päeval sõitis ta linna, tõi soldati maale ja õpetus algas. Loomulikult oskas mees ainult seda õpetada, mis ta ise sõjateenistuses õppinud. Õpilaseks määrati mind. — Õppeabinõudeks olid: 2½ tolli paksusest plangist pink ja 20 tolli pikused ning

1) „Eesti Postimees“ 1867 nr. 24.

1½ tolli paksused haavapuust pulgad. Klopsisime nendega 10 päeva, ikka 3—4 tundi järgimööda, pooletunniliste puhkeaegadega, pingile. Siis alles algas õpetus trummil, mis neli päeva kestis ja lõpuks leidis õpetaja, et oskus on käes.“

Eeltoodud jutustusest selgub, kuivõrt raske oli lihtsatel külameestel, kel kõiges puudus asjatundlik juhatus, uutel mänguriistadel tarvilikku oskust omandada. Pidi olema rikkalikult energiat ning püsivust, muidu poleks mõndagi iialgi saavutatud. Õppimise raskus ei suutnud aga mängijaid kitsistada; alati oldi valmis saadud oskust õpetama teistelegi. Nii sõitis J. H. Wirkhaus mitmel puhul naaberkooridele nende asupaigas trummimängimist õpetama.

Sama 1867. aasta Jaanipäeval pühitses A. H. Willigerode oma ametipüha. Selleks puhuks tõttas Väägvere mängukoor oma heategijale tänu ja austust avaldama. Et koori varanduslik seis mingisuguse kallima kingituse hankimist ei võimaldanud, arvas koor kohaseks ennast sel puhul pildistada lasta, milline pilt kingiti juubilarile ¹⁾).

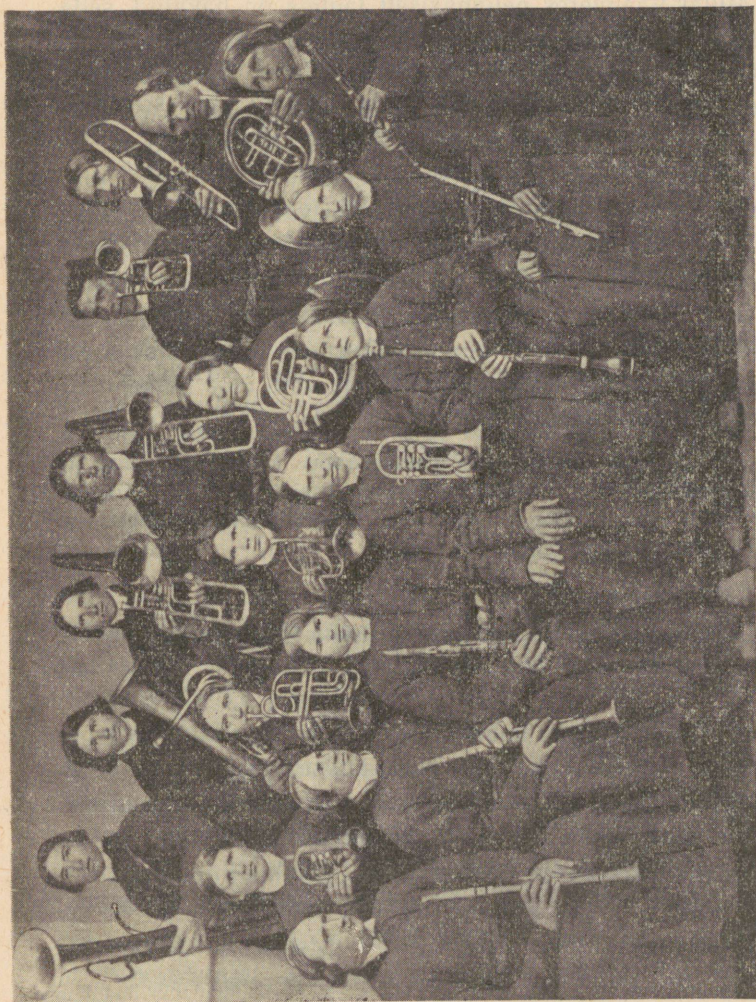
Sellel pildil leidub tolelaegne Väägvere mängukoor pea-aegu täies koosseisus. Puuduvad vaid: trummid ja pekid, samuti fagott.

1867. aastal kooris avaldub hoogsus kestis järgnevailgi aastail ja ilmutas kogu aeg edusat arengut. Nii jõudis kätte 1869-as, esimese ülemaalise laulupeo aasta ja J. W. Jannsen hakkas suureks peoks agarasti ettevalmistusi korraldama. — Kuid enne selle küsimuse lähemat käsitlemist olgu siirdatud Väägvere laulukoori tegevuse vaatlemisele ta algpäevil.

IV

Siin tekib kõigepealt küsimus: millal üldse Eestis neljahäälselt laulma on hakatud? Ja peab mainima, et ka laulu arendamisele „vennaste“ liikumine palju kaasa on mõjunud. Pandi ju „vennaste“ kogudustes laulmisele suurt rõhku ja

¹⁾ „Eesti Postimees“ 1867 nr. 27.

Väägvere mängukoor 1867. aastal. I rida (pahemalt): Karel Perand, Karel Fuchs, Madis Rupski, David Otto Wirkhaus, Kristjan August Wirkhaus, David Weber, Joosep Heinrich Wirkhaus. II rida: Madis Luilik, Karel Saar, Jüri Lepik, Madis Saar, Jüri Siim. III rida: Karel Rupski, Karl August Wirkhaus, David Saar, Madis Sammel, Märt Sammel, Jaan Peedo.

harjutati seda erilistes „vendade tundides“ hoolelikult. Alul lauldi ühehäälselt, kuid XIX sajandi esimesil aastakümneil hakkas tekkima ning arenema ka mitmehäälnelise koorilaul.

Millal Väägveres neljahäälselt laulma on hakatud, seda on kasutada olevate andmete põhjal raske kindlaks määrata. Igatahes on juba 1827. aasta järele, kui Väägveresse „vennaste hulgakene“ asutati, koorilaul oma esimesi arglikke võsusid ajama hakanud. Siiski lauldi veel 1830. aastal palvetundidel tarvitavaid laule „Jeessu verest ja haavadest“ ühehäälselt, ja kulus mitu aastat, enne kui vahet hakati tegema koguduse- ja koorilaulu vahel. 1846. aastal, kui Lohkva Taavet Väägveresse asus, oli laulukoor juba mitu aastat harvaldasa koguduse palvetunde kaunistanud. „Vennaste“ koguduse hüve ja arengu eest hoolitsemine oli tol ajal koori peamureks, nagu sellest kujuka näitena võib tuua katkendeid Lohkva Taaveti mälestuskirjutisest:

„Dezembri kuul 1848 kinkis Laulo koor ja ka mõni Teoline ja Abiline ütten koon ütte Rõhhiist Lawwa Tekki, mes meije Koggodusse Lauda kattap. Ent se Sündi kesk öse kui nemma Laulmissegga omma waest kinkitust teggiwä“ ... jne.

Ja edasi:

„1849 kinkis Laulo ja Mängo koor jälle mõnne Teolisse ja Abilissega Webroari kuul ütte walget Laud linna musta narmastega Paast ajas“ ... jne.

Sarnaseid näiteid võiks tuua veelgi, kuid selgub juba toodustki, kui suure hoolega koor üldisele asjale kaasa on aidanud. Et selle juures ka laulule, mis palvetunde suuresti ilustada aitas, rõhku pandi, on endastmõistetav.

Et viiekümnendate aastate paigu laulukooride seisukord Eestis üldiselt kuigi hiilgav ei olnud, sellest jutustab meile tolelaegne ajakirjandus. Näit. kirjutab „Perno Postimees“ 1857. a. (lhk. 110):

„Agga kuidas on luggu nelja heäle lauluga? Olleme sellega jubba ni kaugel, kui peaksime ja woiksime? On nelja heäleaga kori-laulud kirrikus, kolis ja koddo tuttaw ja armas assi? — — — Ma mõtlen, et selle polest weel mõnnel sõbral head peawangutamist on.

Kirriko korilauludest polle meil kül mitte üllearro, weel wähhem on neid, mis õige seadusse järrele aeg aialt ja järk järgult kergusse pole käiksid. Meeste koridest, ni palju, kui meil teada, ei olle tännini weel mitte ainust laulu ma kele trükkitud, mis kahjo kül on“ jne.

Nii siis oli eriti suur puudus koorilauludest. Tarvidust tuntü küll õieti ainult waimulikkudest lauludest, sest esinesid ju tollaegsed koorid peamiselt kirikus ja palvetunnil. Ent siingi oli, nagu juba öeldud, walik väike.

Mis puutub ilmlikusse laulusse, siis polnud see „vennaste“ liikumise mõjul kiriklikuks ning vagatsewaks muutunud maitsele kuigi vastuwõetaw. Wähemalt langes rahwalaul, mida weel eelmisel sajandil hoolsasti oli harrastatud, üldise põlguse alla:

„Aido raido, ellad wennad“, — „Külla neiud, norokessed“, ja „Terre ella ämma eite“ ja muud nende sarnatsed, nimmetatakse ka lauluks, agga ei sanna pitkust, ei õiget wiit, ei arro egga otsa; sanna siit, teine teält kokko pandud, nago paigatud toropil, ja se peab laul ollema? Iggal mehel omma sannad ja omma wiis, teine kõrristab ees, teine kagutab järrele, saggedast kolm nelli kord üht ainust sanna — se peab laul ollema“?... .

Kirjutab J. W. Jannsen „Eesti Postimehes“ 1857. a. lhk. 111. Ja kuigi siinkohal kiriklikust waatevinklist pole väljutud, ometi on otsus sama. — Sarnane waade rahwalaulule oli selle kidumise ja enneaegse häwi põhjuseks ning takistas ilmliku kunstlaulugi arengut.

Eriti kaua kängus eesti koorilaulu algpäewil segakoorige laul, kuna mingipärast arvama oldi hakatud, et naistest lauljat ei saa. Nii näiteks waatab asjale ka muidu edumeelne Adam Jakobson. Ta küsib:

„Kas woiwad ka seggatud healed (se on naiste- ja meeste-healed) laulo-koris ühhes olla?“

Ja wastab sellele:

„Kus nenda palju poissikeste healesid leida woib, et Diskant ja Alt nendega täidetud saab, mis hädda pärrast siis tüdrukid ehk naisi tarwis on? agga kus sedda ei olle, miks siis naistesuggu peaks põlgatama...“¹⁾.

1) „Tallorahwa Süddamerömust...“ lhk. 33.

Sarnane vaade oli üldine mujalgi, mille tagajärjel meeskoori laulu tublisti eelistati. Ilmestub ju see küllalt selgesti esimese üldlaulupeo puhul, kus ainult mehed kaastegevad olid.

Mis puutub Väägveresse, siis oli siiski just segakoor see, mis siin kõigepealt arenema hakkas, kuigi koorijuhid „ärgranud vennad“ olid. Eriti hoogu andis mitmehäälsel laulu kosumisele Wirkhausi perekonna Väägveresse asumine. Kuna eelmisest koolmeisterist Juhan Metjerist teada on, et ta palvetunnil koraale lauldes kogudusest mitme takti võrra maha jäänud ja vaevalt viisi suutnud pidada, olid T. Wirkhausi arvurikkas peres kõik enam või vähem muusika-andelised. Nii lauldud J. H. Wirkhausi mäletuse järele hiljem peaaegu igal õhtul koduselt neljahäälsel koraale: õde Amalie laulnud sopraani, vendadest Joosep Heinrich ja Kristjan August alti, David Otto tenorit ja Karl August bassi. Loomulikult hakkasid kõik eelmainitud juba üsna noorukestena Väägvere segakooris kaasa laulma, mis asjale mitmeti kasuks oli.

1864. aastal, kui J. W. Jannsen juhatas Tartu-Maarja koguduse laulukoori, käisid vennad ja õde linnas kaasa laulmas. Peale selle laulsid nad „Vanemuise“ seltsi segakooris. Näit. kirjutab „Eesti Postimees“ 1867. a. nr. 2:

„Korilaul ue kirriko heaks sai Kolmekuninga-pühhal ärralauldud. — — — Soprani- ja Alt-heale lauljaid, kes neile ni hästi linnast kui Wäägwere kolimaeast wie seggakori sees abbiks ollid, tänname südamest kõige waewa eest, mis nemmad laulo wasto walmistades wässimata ennesta peale wõtnud“ jne.

Nähtavasti on siis hiljem teisigi kooriliikmeid Tartu-Maarja koguduse segakooris kaasa laulnud, kuigi teada on, et koor tervikuna tol ajal kuskil väljaspool ei esinenud. Lauldi kodustel palvetundidel, millised siis kui vana Lohkva Taavet 60 aastate paigu haigenes, märksa harvenesid ja lõpuks peeti ainult suurtel pühadel. Sarnaseil korral oli vahest kaastegev ka hiljemtekinud meeskoor. Nii olevat 60-te aastate alul lauldud Händeli „Hosianna“ kahe kooriga,

peale selle muidki saksa komponistide töid, mille nimed kahjuks ununud. Ka olevat meeskoor (mis koosnes mängukoori liikmetest) sageli esinenud matustel, kus lauldud neljahäälsed koraale. Kindlamad teated sellest igatahes puuduvad.

V

Sarnane oli üldine muusikaline tasapind Eestis, kui hakkas tekkima esimese üldlaulupeo mõte, mille algatajaks ja arendajaks oli, nagu juba öeldud, J. W. Jannsen. Rahva kultuuriaste oli küll veel madal ja eesti rahvuslik vaim harvasti hinnatud aare. Siiski ei jätnud Jannsen algatatud kavatsust ja püüdis laulupeo mõtet „Eesti Postimehes“ laiemale ringkonnile selgitada. Näit. kirjutab ta:

„Sesinnane Jubelipiddo ei olle mitte ühhe ehk teise seltsi, linna, kihhelkonna ehk walla piddo, waid terwe Eestirahwa piddo. — — — Kui meie rahwas wähhegi arro saab, mis sesinnane Jubelipühha temmale tähhendab, ja kui Jummal wäljade haljendamise läbbi põllo-meeste lotust kinnitab, siis peab meile lauljaid saddade ja muid piddo-wõeraid tuhhande wisi tulles...“ jne. („E. Post.“ 1869 nr. 12).

Väägveres oli laulupeo kavatsus varakult teada, sest juba mitme aasta eest oli J. W. Jannsen paaril korral T. Wirkhausi kohates, sellega asja harutanud. Ettevõttest oldi mängijasperes väga vaimustatud ja igati valmis kaasa aitama. Nii korraldati 26. märtsil 1869 Tartu-Maarja kirikus suurem juubelikontsert, kus esinesid: „Vanemuise“ meeskoor, Tartu-Maarja koguduse segakoor ja Väägvere mängukoor. Kontserdile järgnes pidusöök, kus Väägvere pasunakoor oma mänguga peokülaliste hulgas üldist tähelpanu äratas. Mitu korda joodi koori tervist ja lõpuks esines K. Körber koori auks pikema kõnega, kus ta leidis, et koorile paremini sobiks nimi „Vägev-vere“, sest „vägev“ olla nende lihtsate meeste mäng. „vägev“ nende soontes voolav veri.

Lõpuks jõuti laulupeo ettevalmistusetöödega nii kaugele, et pidu 1869. a. 18.—20. juunini ära võidi pidada.

Et pasunakoore maal oli veel vähe, mõeldi alul nende mängust täiesti loobuda. Hiljem siiski ilmus „Eesti Postimehes“ järgmine üleskutse:

— „Et meil mitmes kihhelkonnas jubba mängukorid on assutud, kes ennam ehk wähhem wahwaste omma passunaid puhhuwad, se on tännuwäärt ja tuttaw assi. Sepärrast on siis meie Jubelipiddo komité illeleile ommas wiimses kousollemises ühhel meel nõuuks wõtnud, neid meie eesti mängomehhi kes mõnned marshid ja koralid etc. wisipärrast puhhuwad, Jubelipiddule palluda...“ jne.

Kuid näiliselt ei olnud neid „wiisipärrast puhujaid“ kuigi palju, sest peole ilmus ainult neli mängukoori kokku 56 mängijaga, nii et kavatsetud ühismängust midagi välja ei tulnud. Küll aga esinesid mängukoorid mitmel puhul üksikult. Nii mängisid esimese peopäeva hommikul Jaani kiriku tornis Tsooru ja Tartu-Maarja kiriku tornis Väägvere mängumehed; peale selle esineti veel rongikäikudel ja mujalgi ¹⁾.

Kolmas peopäev oli määratud üksikute kooride esinamiseks. Nimelt algas „laulolahhing“ kel 4 p. l. Ressurse aias, kus „ühhel pool otsas aedas mängisid Wäägwerre, teisel pool Kärkna mängumehhed. Siin ja seal lehwitasid kennad lippud päwapaistel halja pude wahhel“. Laulukoorid oma lippudega ilmusid üksikult laululavale, kuna „laulo wahhe aeal hellisesid passunad, et kellegil aeg iggawaks ei lähhäks“ ²⁾. Lõpuks olid kõik esineda soovijad laulnud või mänginud.

„Seal astus Säbelmann kolme laulutundja nimmel üllesse ja andis otsust. Essimest wõito sai Tallinna lauloselts „Estonia“, teist wõito Kursi lauljad ja kolmat Tarto Maarja, Pallamuse, Tarwasto, Maarja Madalene, Peetri, Jõhwi ja Koero kihhelkonna lauljad; mängiate wõit mõisteti Wäägwere mängumeestele.“

Laulupeoga ühenduses mäletavad vanemad kooritegelased järgneva loo: Ühel õhtul hilja läinud Väägvere mängukoor „Vanemuise“ seltsile külla, mis sel ajal Tähe tänaval

1) „Eesti Postimees“ 1869 nr. 27.

2) „Eesti Postimees“ 1869 nr. 30.

asus. Mängitud parajasti marssi, kui uulitsapoised trummilööjat sorkima hakanud. Trummilööjat, kes olnud tõsise loomuga mees, vihastanud poiste sarnase teguviisi üle nõnda, et ta ligemal asetsevale poisile trumminuiaga hoobi pähe löönud. — Peaaegu samal hetkel visatud kivid vastu trummi põhja, mis nahale augu sisse löönud. Otsekohe visanud trummilööja trummi tänavale ja joosnud poisikesi taga ajama, ise ühtesoodu trumminuiaga ähvardades. Muusika vaikinud ja kogu orkester asunud juhtu likvideerima. Nii jäänudki trumm terveks, peale killuga löödud augu, ja mäng võinud uue hooga jätkuda.

— Väägvere mängukoor sai laulupeol laialdase tähelepanu ning imetelu osaliseks. Ühtlasi lagus kuuldus tema mängust laiali peaaegu üle terve maa ja paljudes kohtades hakkas uue innuga tärkama mängukoorige asutamismõte. Varsti peale laulupeo pöörduti mitmelt poolt D. O. Wirkhausi poole palvega, et see koorige asutamiseks ja mängu-riistade muretsemiseks nõu ning õpetust annaks. Ühtegi palvet ei lükatud tagasi, ja et D. O. Wirkhaus tellimisetöös juba vilunud oli, võis see sündida ühegi võõra vahendusega. Nii tekkisid kõige pealt koorid Tarvastus, Suure-Jaanis, Jõhvi-Toilas, Võnnus, Põltsamaal, Vändras jne. ja juba 1871. aastal võis „Eesti Postimees“ konstateerida:

„Igal pool, kus Eestirahva pesa paik on, siginewad muusika koorid, nagu õilmed kewadisel aeal puudest tõusewad, ja kui ühel kihelkonnal weel musikakoori ei ole, peab ta seda hendale häbiks ja ruttab, muusika põldu laiendama“ jne. (nr. 29).

Sarnane vaade võis asjale ainult hoogu anda ja 70-te aastate paigu hakkas rohkesti muusikakoore tekkima ka Põhja-Eestis.

Väägvere mängukoori tegevuses olid laulupeole järgnevad aastad vaiksemat laadi. Kuna koorijuhi koolitööst vabad tunnid kuluvad igasuguste tellimiste täitmisele ja koorige kohapeal õpetamisele, ei jätkunud tal aega oma koori suuremateks esinemisteks ette valmistada.

Siiski leiame 1871. aasta „Eesti Postimehes“ teate, et kolmekuninga päeval Tartu-Maarja kirikus ja pärast „hantvärgi seltsimajas“ kontserdid korraldati, kus ka Väägvere koor esines. Selle kontserdiga on ühenduses järgmine tragi-koomiline lugu: — Väägvere kooriliikme Jakob Treieri vend Jüri Treier mänginud kauemat aega sõjaväe orkestris Venemaal ja elanud hiljem „volna moosekandina“ Orenburgis. D. O. Wirkhausiga olnud ta kirjavahetuses ja muretsenud Väägvere mängukoorile vahetevahel mõned mängupaladki. 1869. a. lõpul külastanud Jüri Treier kodumaad ja asunud Väägveresse saabudes koolimajja korterisse, venna suitsutaret hüljates. Hakanud ka kooris kaasa mängima, nimelt kornetit. Selle juures väristanud ta häält pikematempolistel käikudel ja nimetanud sarnast mängu kunstmänguks. A. H. Willigerode kuulnud nooblist mängijast ja hakanud D. O. Wirkhausile nõu andma, jälle kord kontserti korraldada. Sellele olnud mõte meelepärane ja kibe ettevalmistus kontserdiks alanud. Vahetevahel aga hakanud Jüri Treier Väägvere koolipoistele „utsinat“ õpetama, mis poistele väga meeldinud. Eriti aidanud elevust tõsta see, et käsud ja komandod antud kõik pasunasignaaliga. — Nõnda jõudnudki 1870. a. algus ja sellega ühes ka kontserdipäev kätte. Harjutustel mänginud Treier oma osa õige hästi. Ent soovides kontserdil oma „kunstmänguga“ eriti hiilgada, joonud ta enne kontserdi algust tublisti äädikat, mis tema teadmise järele hästi pidanud mõjuma tooni puhtusele ja kõlavusele. — Siiski olnud mõju just vastupidine, sest suu läinud kangest äädikast katki ja mängimine veriste huultega pole kuigi hästi edenenu. Kontsert äpardunud, sest esimene kornet olnud vilets. — Aga Väägvere koolipoisid esinenud 2. juunil A. H. Willigerode korraldatud lastepeol Kabinas suure bravuuriga kätteõpitud „utsinaga“¹⁾.

Edasi võiks tuua kontserdikuulutuse 1872. aastast, mis järgnevalt kõlab:

1) „Eesti Postimees“ 1870 nr. 22.

Peetri kirriko ehhitamisse päle sawad

26 Märtsil peale lõunat kel 4

Bürgermusse Salis

mängima ning laulma.

1. Andante operast „der Korsar“, mäng *Verdi*
2. { Oh kallis hommikone willo }
 { Siin salokese willus } meeste ja naeste laul *Mendelssohn*
3. Zillerthali rahwa wiis, mäng *Goebel*
4. { Talwised päewad lõppewad teäl }
 { Oh kewwade, ilma ehte } meeste ning naeste laul *Mendelssohn*
5. Andante ning Allegro operast „Norma“, mäng . . . *Bellini*
6. { Kes tõstab wäljas walju heält }
 { Rõmomeled, Lauokeled } meeste ning naeste laul *Mendelssohn*
Gluck
7. Adagio operast „die Lombarden“, mäng *Verdi*
8. { Jo lippud on lennamas tule käes seia }
 { Käsk mürrab nago pitkse heäl } meeste ning naeste laul *Mendelssohn*
Wilhelm
9. Elisabethi Marcia, mäng *Winter*

Piletid I platsi peäle 60 kopp, II platsi peäle 40 kopp, ja III platsi peale 20 kopp. eest wõib laupäewal Karowi, Hoppe ja Laakmanni ramatupodidest sada ja pühapäwal kel 2. sadik kassa jurest“¹⁾).

Peale selle esineti igasugustel pidudel. Mängutellimisi tuli ligidalt ja kaugelt, nii et vahest mitme kuu kestes ühtegi vaba pühapäewa ei olnud. Esineti Rasinas, Kuristal, Põltsamaal, Kodaveres, paaril korral Piirisaares jne. Peale selle muidugi sageli lähemas ümbruses. Samuti mängis koor 1871., 1872. ja 1873. a.a. Tartus Eesti Põllumeeste Seltsi näitustel.

— D. O. Wirkhausi asutatud kooride arv oli mõne aastaga üsna suureks paisunud. Et nende kooridega edaspidigi kontaktis püsida, korraldati D. O. Wirkhausi ja A. H. Willigerode eestvõttel ka ühine mängunootide muretsemine, kusjuures koorijuhid sageli Tartus koos käisid läbirääkimisi pidamas. Nii ilmus 1872. a. „Eesti Postimehes“ järgmine kuulutus:

1) „Eesti Postimees“ 1872 nr. 12.

Välgvere mängukoor. Istuvad: E. Annok, J. Saar, P. Stim, J. Luulik. Seisavad (I rida): J. Raag, D. Weber, M. Luulik, K. Fuchs, D. O. Wirkhaus, K. Saar, J. Unt. Seisavad (II rida): K. Ofri, J. Treier, P. Wirkhaus.

„Teadaandminne Eesti mängukoridele,
nimmelt neile Wändral, Tarwastul, Jõhwi-Toilal, Põlwal, Wõnnul,
Äksi-Kärrewerel, Nõo-Põldsamal, Kursil, Tarto-Wäegwerrel. Meiega
kokku lõnud Eesti mängukoride juhatajaid pallume meie Mihklipäewal
39. Septembril enne lõunat kello 10. Tarto linna Maria kihhelkonna
maeasse kõstre pole kokkutulla. Sedda kokkutullemist arwame ainult
waea ollewat mitme mängukoride asjade pärrast, isepäinis mängiriis-
tade murretsemise ning kokkuseädmissa, notide seädaatmissa ning
prukimissa, ja ühhelissa mängimissa pärrast“ jne. (nr. 336).

Dawid Wirkhaus. Adam Luig. Adelbert Willigerode.

Sel koosolekul harutati mitmeid hädatarvilikke asju;
ühtlasi kerkis üles mõte ühist kontserti korraldada. Selleks
käidi 1873. aasta kevadel Tartus kokkuharjutusi pidamas,
kusjuures ühine mäng ligistas mängijaid ja waimustus ette-
wõtteks kaswas järjest. Kontserdikuulutuses seisis:

„Üllemate loaga

sawad

14. Jani ku päewal pärrast lõunat kel 4

lahkeste antud

Tarto-Handwerki-seltsi aedas

ühhendud

Eesti maameeste korid

mängima

1. Keisri laulu	—	Lwow
2. Aleksandri-Marshi	—	Faust
3. Miss Sara Galoppi	—	Roehler-Behla

jn. jne. („Eesti Postimees“ 1873 nr. 23).

Sama päewa hommikul kell 9 oli peaproov, kus selgus,
et 10 koori 106 mängijaga koos oli „ja kõik väga rõõmsa
palega“¹⁾. Proovi järele korraldati ühine lõunasöök, mille
lõppenud algaski kontsert.

„Rahwas, kes juba lõunawõtmise ajal mängimise kuul-
misele tulnud, täitsid kõik aeda ära, Saksad ning Eestlased,
Wened ning Lätlased, wanad ning nored, mehed ning naesed,
wanemad ning lapsed. Aed kribises nagu mesipuu“ jne.²⁾

1) „Eesti Postimees“ 1873 nr. 26.

2) „Eesti Postimees“ 1883 nr. 27.

Ühismäng õnnestus hästi. Samuti kõlasid õige korrekt-
selt üksikute kooride ettekanded, ja rohkearvuline publik oli
kõigest väga vaimustatud. Sellest kirjutab „Eesti Posti-
mees“ 1873. a. nr. 27:

„Ma nägin, kuidas wõõralt maalt siia wõõraks tulnud proua
selget silmawet walas suure rõõmu pärast. Ma kuulsin, kuidas noor
mees mängimist üllemaks kiitis, kui kõik, mis tema enne seda kuul-
nud. Ma kuulsin, kuidas üks prohweßer alati wahe ajal mängiatega
juttu ajas“ jne.

Kontserdist osavõtnud mängukoorid hakkasid üldise
heakskiidu mõjul kiires tempos arenema; ka asutati mõnelgi
pool uusi koore juure. Ent teisel üldlaulupeol (1879. a.)
esines neid ainult 14, mis siis D. O. Wirkhausi juhatusel
laulupeo eeskava tubliste mitmekesistasid. Kooride ühis-
mäng oli kõlakas ja mõjurikas; samuti esineti arvukate
üksikettekannetega.

Loomulikult ei puudunud laulupeolt ka Väägvere mängu-
koor. Kuid üksikmängust ta sel korral ega ka pärastpoole
osa ei võtnud. Oli ju alati koorijuht auhinnamõistjate hul-
gas, nii et koori „võidumängimine“ vaevalt oleks olnud
sobilik. Laulupeole järgnevail aastail teotseti endises suu-
nas suure innuga edasi. Nii korraldati 1880. aastal kont-
serte Eesti Aleksandri kooli ja Tartu Peetri kiriku ehitamise
heaks ¹⁾ jne. Peale selle oli esinemisi mujalgi, milliseid
ruumipuudusel võimata loetlema hakata. — Kooris oli tol
ajal 24 mänguriista, ja need olid „Laulu ja mängu lehe“
1887. a. järele järgmised:

„1. Terzwile (-flöte)	9. Kontra-fagott
2. D-wile	10. Es-pikolo
3. Es-klarinet	11. I Kornet à piston
4. I B-klarinet	12. II Kornet à piston
5. II B-klarinet	13. I Es-trompet
6. Inglise sarw	14. II Es-trompet
7. Väike fagott	15. I Alt-sarw
8. Suur fagott	16. II Alt-sarw

1) „Eesti Postimees“ 1880 nr. 45, 51.

17. I B-Tenor (sarv) f-ga	21. E-Sax-sarw
18. II B-Tenor (sarv) c-ga	22. Triangel
19. F Bassi-pasun	23. Suur ja w. trumm
20. F Tuba	24. Bekid ¹⁾ .

Edasi seisab samas ülevaates:

„Mängukoor on täielises ja väga tublis tegevuses. Koori juhataja: David Wirkhaus, mängib kõiki riistu. Koori liikmed: 1) Jaan Saar, 2) Dav. Saar, 3) Ed. Wirkhaus, 4) Madis Lulik, 5) Dav. Wirkhaus, 6), 7) ja 8) puhutakse korda mööda, 9) Karl Rupsi ja Dav. Saar, 10) Jaan Raag, 11) Dav. Wirkhaus, 12) Karl Juht, 13) Juhan Treier, 14) Madis Fuchs, 15) Kristj. Rupsi, 16) Dav. Saar, 17) Jakob Fuchs, 18) Jaan Nau, 19) Karl Perand, 20) Karl Rupsi, 21) Joh. Parm, 22) Ed. Wirkhaus, 23) Jaan Ofril, 24) Karl Fuchs. Alt-sarwe asemikud Kristj. Fuchs ja Dav. Sammal. Paljud liikmed mängivad mitut riista.“

Koori esimesest koosseisust oli tol ajal juba enamus tegevusväljalt lahkunud, — uued mehed uue energiaga senist tööd jätkama asunud. Kuid ikka püsis veel tüseda tüvena valgepäine koorijuht D. O. Wirkhaus, kellele kõiges alluti aukartliku kiinduvusega. Kuid mitte ainult kodus, vaikselt Väägveres, vaid igal pool väljaspoolgi sai ta sooja poolehoiu osaliseks, eriti aga eesti üldlaulupidudel, kus ta alati ühendatud mängukoorige juhiks oli. Näit. leiame V üldlaulupeo kirjelduses:

„Suur vaimustus tõusis piduliste seas²⁾, kui hra J. Kurrik lõpeks veel üht auuvõõrast elada laskis, elatanud Väägvere kooliõpetajat David Wirkhausi, kes juba esimesel priiusepidul 25 aasta eest taktikeppi käes hoidis ja keda õieti meie mängukoorige isaks tuleb pidada. Lihtsate, südamest tulevate sõnadega vastas vana hallpää ja soovis, et Eesti rahvas ka edespidi kõigist häist asjust kinni hoiaks ja temal ka tulevikuski ilusa muusikakunsti edendajatest puudust ei oleks...“ jne.³⁾

Kuid muutusid ajad, kestis areng ja eesti rohtunud muusikapõlde hakkasid juba harima vastava eriharidusega

1) „Laulu ja mängu leht“ 1887 lhk. 7.

2) Pidosöögil.

3) „Eesti Postimees“ 1894 nr. 26.

muusikategelased. Seega oli lõppenud vähenõudlikkude tee-
rajajate töö. Seda adudes taandus D. Ó. Wirkhaus loomus-
liku tagasihoidlikkusega laiemapiirilisel tegevusnäitelavalt,
peale seda kui ta 1910. a. viimast korda üldpasunakoore oli
juhatanud. Veel kaks aastat vaikselt vanadusepäevi, — siis
tuli surm ja vajutas kinni väsimatu töömehe silmad.

Väggvere mängukoor. Istuvad: *M. Luulik, V. Zimmermann, A. Korp, D. O. Wirkhaus, J. Meos, K. Juht*. Seisavad (I rida): *O. Meos, K. Saar, D. Sammel, V. Zirkel*. (II rida): *P. Wirkhaus, J. Treier, A. Weeber, P. Siim*.

VI

Sellega ühenduses algas Väggvere mängukoori elus uus
ajajärk. Kauaaegse ja üldiselt lugupeetud juhi surm oli
kooril raske kanda. Puudusid ju igal sammul paljukogenud
mehe õpetused ning nõuanded. — Ja nii sündiski, et Vägg-
vere pasunakoor, „isa“ Wirkhausi lemmiklaps, 1912. aastast
alates jäi hulgaks ajaks kiratsema.

Kuid neil aastail hakkas hoogsat edu ilmutama 1909. a.
asutatud viulikoore. Mõte — viulikoore soetada, oli Vägg-
veres juba aastate eest üles kerkinud, ja arvati aruldas

Väägvere viiulikoor. Istuvad: R. Meos, J. Meos, J. Meos, E. Fuchs, O. Meos, J. Meos, H. Vahter.
Seisavad: L. Juht, P. Wirkhaus, D. Sammel, K. Fuchs, M. Luik.

asjaga toime saavat. Kuid tarviliste mänguriistade puudumine oli kavatsuse teostamist takistanud. Elatanud D. O. Wirkhaus tundis mõttele soojalt kaasa, kuid lähemalt ta asjaga tegemist ei teinud ja jättis korraldamisetööd oma poja Peeter Eduard Wirkhausi hooleks. See astus ühendusse Vedu-Elistvere pasunakoori juhi Johan Meosega, kes kavat-

Peeter E. Wirkhaus.

susest oli innustunud, ja ühisel nõul ning jõul hakkas asi edenema. Juba 1909. aastal esineti esialgu seitsmest pillist koosneva viiulikooriga Maarja-Magdaleenas, varsti peale seda mujalgi. Tol ajal oli kooris: 2 esimest viiulit, 1 teine viiul, 1 bratš, 1 tšello, 1 klarnet ja 1 tromba. Järgnevail aastail hangiti mänguriistu juure, kuna ära nähti, et selline koosseis suuremate mängupalade ettekandmist ei võimaldanud. Kõige pealt ostis P. Wirkhaus kontrabassi, mida ta ise mängima hakkas; samuti muretseti veel paar viiulit juba

olemasolevatele lisaks ja hiljem ka posaune. Flööti hakkas mängima Marta Juht, kontrabassi virtuoos Ludvig Juhti õde, kes oli ja jäi Väägvere mängukoori esimeseks ja ainsaks naisliikmeks. Peale selle mängisid kooris veel:

I viiulit — Jaan Meos, Oskar Meos, pärast ka Rudolf Meos; II viiulit — Juhan Meos, hiljem Eduard Fuchs, bratši

Juhan Meos.

— Eduard Veber; tšellot — Karl Veber, pärast Karl Meos; kontrabassi — Peeter Wirkhaus, pärast Ludwig Juht; klarinetit — Hans Vaher ja Ed. Luts; trombat — Madis Lulik ja Karl Juht; metsasarve — Taavet Sammel ja Karl Saar; posaunet — alul Ludvig Juht, hiljem Adalbert Veber.

Kuuld Väägvere viiulikoori olemasolust lagus peagi ümbruskonda laiali ja sageli hakkas tulema mängutellimisi. Nii loeme 1910. a. „Postimehest“:

„Noor „Vesneri Rahva raamatukogu Selts“ pani Uuelaastal seltskondlise jõulupuu toime. Ette kanti palasid P. Wirkhausi ja Meosse juhatusel oleva orkestri poolt, ilulugemisi täiskasvanute ja laste poolt, lastekoori laulusid ja kõne üliõp. K. Einbundi poolt. Sarnane pidu oli siin esimene...“ jne.

Üldse hakati tol ajal maal igal pool segaeeskavaga pidusid korraldama, kus vaheaegadel ja tantsuks muusika mängis. Ja Väägvere viiuliorkestrit, mis oli ümbruskonnas uudiseks, hakati sarnastel puhkudel seni tarvitatud pasunakoorigest tubliste eelistama. Ka sai 1910. aastate paigu operettide, õigemini laulumängude, ettekandmine maal laialt moeasjaks. Eriti armastatud olid: „Mängumehe laulud“, „Leeni ehk vaeslapse jaaniöö“; samuti mängiti sageli ka: „Jaht majas“, „Naistepõlgaja äpardus“, „Loreida“ j. t. Nendele laulumängudele mängis omas ümbruskonnas alati Väägvere viiulikoorige saateks kaasa, kusjuures enne laulu algust lauljale akord anti, mille järele see oma osa oskas õigest toonist alata. Erilist operetijuhatajat peaaegu millaski ei figureerinud, nii et mängukoor alati tempos alistuma oli sunnitud laulja tahetele, oli see milline tahes.

Nõnda on viiulikoorige esinenud Voldi, Sootaga-„Põhjala“, Koosa, Maarja-Magdaleena, Palamuse, Luunja, Võnnu „Lõokese“, Ropka, Vara, Elistvere, Vesneri j. t. seltsimajades. Peale selle ka Tartus „Taara“ seltsi pidudel, millise seltsi poolt korra koori kogu suveks aiakontserte korraldama paluti. Ent kooriliikmed, kelle enamus põllupidajad, ei saanud nii palju kodust eemal viibida ja ettepanekust tuli loobuda.

Eriti rohkesti oli esinemisi suveti, kuigi ka talvel hoopis jõude ei saanud olla. „Haripunkti“ moodustasid harilikult Suviste pühad, mil oli sageli mitu mängutellimist üheks õhtuks. Nii esineti tavaliselt pühade laupäeva õhtul Tartu-Maarja kirikus pasunakoorige leerilaste pihti puhul ja esimese püha hommikul leerilaste õnnistamisel. Sama päeva õhtul mängiti viiulikoorige Vesneri-Kobratu seltsimajas. Teisel pühal jätkus mäng harilikult Koosal; viimasel pühal

esines tagatipuks jälle pasunakoor Tartu-Maarja „surnuaia-pühal“.

Loomulikult oli sarnane vahetpidamatu mängimine õige väsitav, eriti just sellepärast, et õiget unaega ei olnud mil-laski. Ja sattus sellepärast sageli, et viimasel pühal, kui ilm oli päiksepaistene, mõni mees kalmistul koraale mängis ise magusasti tukkudes. Vihmaga uni muidugi vaevama ei hakanud, kuid siis ka mängijate õnneks „surnuaia-püha“ jäi sageli hoopis pidamata.

Et viulikoori muusikalisest tasapinnast umbkaudsetki pilti anda, olgu esitatud alamal mõningad neist paladest, mis tol ajal koori repertuaaris seisid:

„Teufels-Marsch	Suppé
Ouverture z. Op. „Tancred“	Rossini
Finale a. d. Op. „Maritana“	Vallace
Ouverture z. Op. „Titus“	Mozart
Ouverture z. Op. „Norma“	Verdi
Ouverture z. Op. „Der Calif von Bagdad	Boiedieu
Ouverture z. Op. „Don Juan“	Mozart
Fantasie-Ballet	Beriot
Champagner-Galopp	Louis Roth
Rondo a. d. Op. „Der Postillon von Loujumeau“	Adam

jne. jne.

Peale selle Haydn'i ja Beethoveni sümfoonia, lõpuks veel rikkalikult Waldteufeli ja Straussi valsse.

Nii kestis hoogne tegevus, kuni puhkes suur ilmasõda. — Üks ja teine viulikoori liikmetest pidi nüüd lahinguväljale tõttama, 1916. aastal ka koorijuht P. Wirkhaus. Ühes sellega vaibus mäng ja koor hakkas laguma, kuigi Vedu-poolne koosseis veel umbes aasta koos olla käinud. — Ja kuigi P. Wirkhaus õpetajana sõjateenistusest peagi vabanes, ei toibunud kiduma hakanud viulikoor enam sõjahoobist. Osa kooriliikmeid oli varisenud Manalasse, osa siirdunud mujale, mille tagajärjel viulikoori enam polnud võimalik uuesti koostama hakata.

Pasunakoori tegevus oli viulikoori ajajärgul hoopis väikseks jäänud. Mängiti vaid matustel või harvaldasa

Vägvere mängukoor 1929. a. Istuvad: J. Treier, T. Fuchs, A. Puusta, P. Wirkhaus, J. Saar, D. Wirkhaus, O. Wirkhaus. Seisavad: E. Fuchs, E. Groswald, R. Fuchs, K. Fuchs, K. Baumann, L. Wirkhaus, E. Peterson.

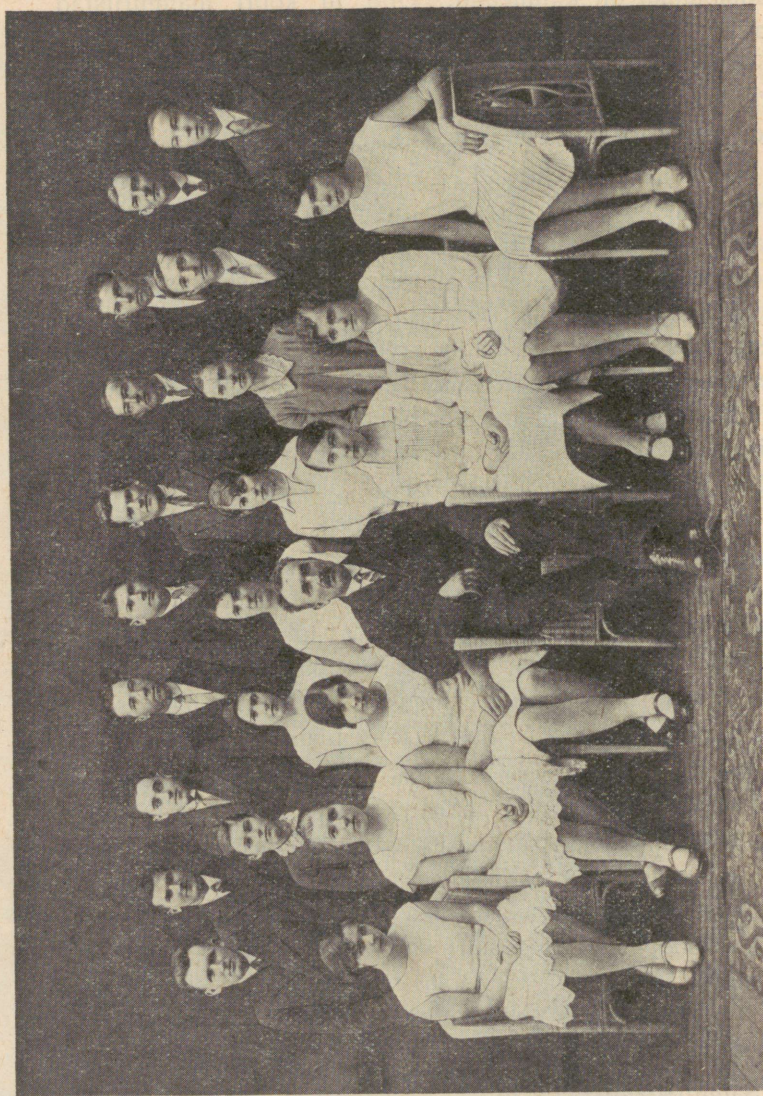
Tartu-Maarja kirikus, kus Väägvere koori esinemine päris traditsiooniks oli kujunenud. Olid ju koori mänguriistad juba D. O. Wirkhausi ajal kiriku oreliga kooskõlastatud, kusjuures tarvilikud muudatused igale pillile täpselt olid üles märgitud. — Seda teistel kooridel ei olnud ja sellepärast oli nende mäng oreliga koos sageli väga kooskõlatu.

Korra juhtunud siiski, et leerilapsed tellinud mingisuguse Tartu mängukoori kirikusse mängima, köstrile asjast kõnelemata. Nii siis leidnud Väägvere pasunakoor kirikusse saabudes orelikoorilt juba linnaorkestrandid eest, kes lihtsaid maamehi pilklikult silmitsenud ja teravaid märkusi hakanud tegema üksikute kooriliikmete arvel. See vihastanud väägverelasi ja mindud köstrit ülesotsima, et see asja selgitaks. Tagajärjeks olnud, et linnakoor pillid kokku pidanud korjama ja kirikust lahkuma. Väägvere mängumeeste haavatud enesetundele aga olnud see igatahes parimaks arstimiks.

Peale ilmasõda jäi pasunakoori tegevus hoopis soiku. Seniste mängijate enamus oli, kes surma läbi, kes muidu koorist lahkunud ja noori ei olnud äkki asemele astumas. Nii võis koor esineda ainult hädalisi matuste puhul ja sedagi harilikult võõra abiga. Sarnane olukord kestis umbes 1925. aastani, mil jälle uue jõuga ja uute noorte tegelastega asuti pasunamängu intensiivsele kohendamisele.

Vahepeal aga teotses innukalt Väägvere segakoor. — Kui vanasti esineti ainult kodustel palvetundidel, siis hakati peale ilmasõja rõhku panema ilmlikule laulule. Oli ju palvetunni pidamise komme ajajooksul hoopis kadunud ja endisest kiriklikust õhkkonnast võrdlemisi vähe püsima jäänud. Tol ajal korraldati Tartus ja selle ümbruses harutihti väiksemalulatuslikke Iaulupäevi, kus Väägvere segakoor ikka tegelaseks on figureerinud. Nii esines ta näit. ühendatud kooride hulgas n.n. „Vahi suvepidudel“ 1913., 1914. ja 1915. a.a.

Samuti paluti teda hiljem esinema samas vallas asetsevate seltside peoõhtutel. Juba varematel aastatel oli koor seniste saksa komponistide tööde asemel hakanud harras-

Väggvere laulukoor 1929. a. Istuvad: E. Fuchs, L. Treier, L. Fuchs, P. Wirkhaus, L. Fuchs, L. Fuchs, E. Wirkhaus. Seisavad (I rida): K. Zimmermann, M. Ratassep, V. Fuchs, A. Wirkhaus, M. Treier, L. Haavik, A. Iõnisson, T. Fuchs. II rida: O. Wirkhaus, A. Raag, R. Fuchs, A. Haavik,

tama eesti laulu. Nii seisavad vanemates koorivihkudes reastatuna: A. Läte „Kostke laulud“, F. Säbelmanni „Ellerhein“, M. Hermanni „Valvates“, J. Kappeli „Oh Eesti isamaa“ jne.

1923. aasta detsembrist peale on koor registreeritud „Väägvere laulu- ja mängukoori“ nime all; ka astus ta 1924. aasta alul Eesti Lauljate Liidu liikmeks. Seega oli koori tegevus rajatud kindlamale alusele ja võidi tagajärjekamalt tööd jätkata.

Juba 1924. aastal hakkas koor korraldama iseseisvaid kontserte ja pidusid nii koduvallas kui ka väljaspool: Maarja-Magdaleenas, Tammistus, Varal, Sootaga „Põhjalas“ jne., kusjuures eriti muusikalistele ettekannetele on püütud rõhku panna. Ka on laulnud koor viimastel aastatel peaaegu ainult eesti komponistide töid, näit.: „Mu Eestimaa“ — K. Tärnpu; „Kuju igatsus“ — M. Hermann; „Kevadveed“ — A. Lemba; „Pilvele“ — M. Saar; „Üles, üles, hüüab ööbik“ — J. Aavik; „Teretus“ — J. Aavik; „Oh jäta kõik kaebed“ — R. Tobias; „Ei mul ole isamaja“ — K. Tärnpu; „Viimne lill“ — T. Vetik; „Kuidas juhtus“ — M. Saar; „Sääl on mu armas isamaa“ — J. Aavik; „Laulu eestvõtja“ — M. Saar jne. jne.

Segakoori kõrval teotsevad praegu ka nais- ja meeskoorid; samuti on uue innuga tööle asunud mängukoor. „Väägvere laulu- ja mängukoori eesmärgiks on laulu ja muusika edendamine“ — nii seisab koori põhikirjas — ja seda sihti taotleda püüdes sammub koor kindlameelselt 90 aasta eest rajatud tähistel.

E. Wirkhaus.

Kaks lookest koori algpäevilt.

J. H. Wirkhaus.

Minu isiklikud mälestused Väägvere mängukoorist algavad 1861. aastaga. Siis algasin ma flööti mängima, mida seni oli mänginud Madis Lulik. — Kooris teotsesin 1873. aastani, jõudu mööda osa võttes kõigist ta eluavaldusist. — Siin, kohal, koori 90-aastase tegevusjuubeli puhul tagasi kandudes sellesse unustuse videvikku vajunud aega, olgu mälestamisi paar lookest jutustatud:

Juubeli laulupeo aastal (1869), mil Väägvere mängukoor oli saavutanud võidupärja, oli venna David Otto kolmekümneaastane sünnipäev. Kaheksateistkümned edurikast koorijuhatuse aastat oli ta läbi elanud, ja mängukoor oli suuri edusamme teinud selle aja kestes. Lugematuid kordi olime siin ja seal sünnipäeva äratusi toime pannud, kuid oma lugupeetud juhile veel mitte kordagi. Nüüd aga tahtsime tänutäheks tema 30-aastast sünnipäeva veidi pidulikumalt mälestada. Panime jõudumööda kopikaid kokku, kuni kogus 36 rubla, mille eest osteti lauanõusid: kohvitasse, lusikaid ja nuge-kahvleid. Samuti olid mõned ümbruskonna perenaised hoolitsenud saia ja kohvi eest, sest juubilar pidi täiesti mängukoori külaline olema. — Et sünnipäevalaps oli kerge unega, ei võinud sissepääsuks uksi kasutada, vaid kella üheks, mil pidi olema äratus, pidin mina avama „palvetoa“ aknad, kust kavatseti sisse ronida. Magamisasemed olid meil vennaga ühes toas. Juba kell 9 õhtul heitsime

voodi, kuid mina ei saanud ärevuse pärast silmagi kinni. Omaks kohkumiseks panin tähele, et ka David Otto oli uneta. Siiski peale keskööd kuulsin, et ta oli uinunud ja tõttasin kohe aknaid avama. Kogu mängukoor oli juba akende taga ootamas ja peagi kõlas äratusekoraal: „Sull', sull' Jehoova!“

Joosep Heinrich Wirkhaus.

— Kuid sünnipäevalast ei ilmunud kusagilt. Ruttasin siis elutuppa ja leidsin venna voodiserval istumast. Kasukas oli tal põlvedele laotatud, karvane pool pealpool ja näiliselt oli ta sügavasti mõtteisse vajunud. Kuuvalgus paistis hämaralt magamiskambrisse, nii et alul selgesti näha ei võinud, mida ta seal toimites. Siis aga märkasin oma imestuseks, et ta kasuka kallal oli kibedasti ametis. Parema käe sõrmedega

seadis ta villa salgakesi vasaku käe pöidla ja esimese sõrme vahele ja katsus siis mõlemate kätega neist kinni hoides, neid naha küljest eemaldada. — Sain lõpuks aru, et ta eilset linakitkumist unepaelus hoolsasti püüab jätkata ja süütasin küünla. Siis alles nägi ta mind ja küsis: „Kes seal mängivad?“ — Vastasin: „Eks ikka Väägvere mängukoor. Täna on ju sinu 30-aastane sünnipäev.“ — Selle oli ta unustanud, nii et äratusemäng tuli talle täiesti ootamata. — Ilmusidki juba mängijad magamiskambrisse õnne soovima; samuti tulid perenaised kohviga... Nüüd oli sünnipäevalaps unepaelust vabanenud, „linakitkumise“ lõpetanud ja liigutatult tänas ta kõiki hommikusi külalisi meeldiva üllatuse eest.

Teine looke on säilinud mälus sellest ajast, kui Tartu-Maarja kalmistu õnnistamisepäevaks harjutasime Mendelsohni laulu: „See on ju säetud Jumalast“. Willigerode oli seks puhuks Väägveresse tulnud harjutust juhatama, ja seni kui muid palasid harjutati, pidin mina eelmainitud laulu üksikhääled partituurist välja kirjutama. Selleks võttis Willigerode partituuri, mille kirjutamise ta parajasti oli lõpetanud, et seda sisuliselt veel kord läbi vaadata. Et noodi viimane lehekülg oli veel märg, tahtis ta seda, nagu tol ajal viisiks oli, liivaga kuivatada. Nooti silmitsedes haaras Willigerode mehaaniliselt liivatopsi järele, ent selle asemel võttis tindipoti ja kaldas selle sisu noodilehele. Koledasti kokkus ta tindiojasid nähes ega osanud enam muud kui „O mein Gott! O mein Gott!“ hüüda. Tindiga määrduvad osa tuli uuesti kirjutada ja mängukoori liikmetele valmistas praosti ahastamine veel kaua aega nalja.

Kuidas minust muusikamees sai.

Ludvig Juht.

Olen sündinud 1894. a. Väägveres. Olin 8 aastat vana, kui vanemad viisid mind kolmetalvelisse Väägvere külakooli.

Tolleaegne kooliõpetaja, kadunud D. O. Wirkhaus, kes koolitöö kõrval noortele mudilastele ka nooti õpetas ja pasunapuhumist näitas, katsus iga uue kooliastuja läbi, kas ehk vahest ei saa sellest kasvatada mõnda uut liiget Väägvere pasunakoori jaoks. Nii proovis ta minugi muusikalisi võimeid.

Ta tegi minuga esimesi katseid, et pillile häält sisse ajada, kuid millegi pärast kartsin ma seda meest nii väga, et ma ei julenud, või lihtsalt häbenesin pillisse häält puhuda. Ei aidanud meelitused ega sõitlemised, kõik jäid tagajärjetuks. Et ma juba kord olin vaikima hakanud, siis ei tihanud ma isegi oma suud lahti teha ka laulutunnis või hommikupalvel, kartes kaasõpilaste naeru. Oli enesestki mõistetav, et minu igakevadisel koolitunnistusel laulmine nagu jonna pärast oli „0“.

Ma lõpetasin kooli, aga minu suust laulu keegi kuulda ei saanud. Küll katsusin ma aga kodu oma isa pillil (kornetil) häält teha, aga sedagi enamasti salaja, sest kui isa kuulis mind pilliga tegelevat, tuli ta kohe ja hakkas õpetama. See lõppis enamasti ikka kõrvast näpistamisega või juuksest tutistamisega. Pea pääsesin ka sellest hirmust lahti, sest sügisel viidi mind linna kooli. Siin oli ka küll koolil oma orkester,

aga et jälle pahandust ei tuleks, siis hoidsin end juba aegsasti sellest ka eemale, olgugi et ma ise juba natukene mängida oskasin.

Mõneaastase kooliskäimise järele võeti mind jälle koju tagasi, sest õppimiseks ei olnud minul suuremat huvi. Minu pillimängimine oli nähtavasti kõigi koduküla muusikameeste

Ludvig Juht.

poolt juba unustatud ja mina ka sellest enam ei kõnelnud, olgugi et muusika mulle väga meeldis. Ma käisin ikka enamasti alati isaga ühes pasunakoori harjutusel laupäeva õhtuti või pühapäeva hommikuti. Nii mõnigi kord tuli soov küsida omale mõnda mänguriista, aga ikka lükkasin selle järgmise korrani edasi.

Kuid nüüd tuli midagi, mis minule sai saatuslikuks. Kord suvistepühal, pärast koolimajas peetud jumalateenistust, oli jälle pasunakoori harjutus, mida ka mina oma hariliku kombe järgi kuulama jäin. Oli harjutus lõppenud, küsis „vana Davidi“ poeg Peeter Wirkhaus minult: „Noh, noor Juht, missugust pilli sina ka mängima tahaksid hakata?“ Ma

olin selle äkilise küsimuse üle nii ehmatanud, et ma mingit vastust ei leidnud; päris äraütelda oli kahju, sest nüüd oli ometi juhus minu salajase soovi täidminekuks, kuid vastu võtta, — siis hakkab see igavene piinamine! Viimaks tulin siiski otsusele ja vastasin: „Seda pilli, mida teie ise mängite!“ Et minu meelest need pillid pea kõik ühetaolised läikivad olid, ainult selle vahega, et üks oli suurem ja teine väiksem, siis arvasin, et küllap see pill, mida P. ise mängib, on see kõige parem, tal ju neid siin valida küllalt, ega ta siis omale muidugi halba ei võta. Teisest küljest arvasin jälle sellega pääseda — ehk ta ei raatsi oma mänguriista ära anda, millel ta siis ise mängib! Kuid minu ootamatuseks ulatas P. minule oma pilli ja selle juure kuuluva õperaamatu, mille kaantel seisis „Baryton“.

Koju jõudes oma „Barytoniga“, hakkasin seda proovima. Oli ka paras juhus, sest isa ei olnud kodus. Ta oleks end tingimata vahele seganud. Puhkusin vahetpidamata kuni hilja õhtuni; viimaks olid huuled päris katki ja ise olin täiesti tüdinunud, aga sarnast ilusat häält ei saanud ma ikkagi kätte, kui seda oli P-l. Viskasin siis pettunult pilli nurka ja enne ma teda ei puutunud, kui umbes paari nädala järele ja siiski isa pealekäimise ning teravate pilgete tõttu.

Algasin uuesti harjutamist, aga seekord juba järjekindlamalt ja isa juhatuse all, nõnda et mõne kuu pärast võisin juba üksikuid lauluviise kaunis puhtalt mängida. Seal sai isa jälle kutse ilmuda Väägvere pasunakoori harjutusele ja mind ka kaasa võtta.

Harjutusel kuulas „vana David“ mind hoolega üle ja pani mind siis ka teistega koos mängima, mis aga kuidagi edeneda ei tahtnud. Lõpuks kui harjutus oli läbi, andis D. minule ühe barytoni või tenori soolo koju äraõppimiseks.

Nädala või paari pärast oli jälle harjutus. Seekord saadeti minule juba eraldi kutse. Noh küll see oli veel tore tunne, — olin nagu tähtis mees, keda kõigile vaja!

Pill kaenas, endal aga süda hirmu täis, läksime isaga koos koolimaja poole. Kohale jõudnud, küsis „vana David“: „Noh, kuidas edeneb ja kas sa ei mängiks kord üksinda ette?“ Oli see tehtud, käsutas ta kõik mängijad kokkumängule. Pala, mida ma nüüd teistega koos mängima pidin, oli küll lihtne väikene laulukene, aga ma kartsin hirmsasti, sest, oh sa armas taevas, mis siis küll saab, kui segi lähen ja veel teised ka, nii suur hulk mängumehi, enesega kaasa vean! Missugune õudne ja jube tunne mul oli, seda ei suuda ma kirjeldada. Ma isegi juba kahetsesin, miks ma ilmaaegu hakkasin tühjaga mässama, kuid nüüd oli hilja midagi muuta, sest juba kõlas „vana Davidi“ hää: „Kas hakkame pääle!“

Kui hästi või halvasti ma siis mängisin, seda ma omas suures hirmus enam ei mäleta. Silmade ees oli kõik pime ja mingit häält ma ise ei kuulnud, ainult puhkusin ja sõrmed käisid nagu mehaaniliselt. Oli mäng lõppenud, tähendas „vana David“, et minust võivat tulevikus päris tubli mängija saada, ainult rohkem julgust ja hoolsat tööd.

Neis tema sõnades oli sarnane suur jõud ja vägi, et ma peale selle enam ööselgi rahu ei saanud. Kuna aga iganes vähe vaba aega leidus, jälle olin oma armsa sõbra „barytoniga“ kahekesi. Nüüd ei tarvitsenud isa mind enam sundida, vaid nüüd jäid juba muud kodused tööd hooletusse, mis olid minu toimetada, mina aga olin täielikult õppimisse süvenenud. Selleks olid mul ka head võimalused, kodus andis juhatast isa, harjutustel jälle „vana David“ või tema poeg Peeter, ja mäng edenes nagu iseenesest.

Kui ma praegu veel nendele aegadele tagasi mõtlen, siis pean otse imestama, missugune suur mõju oli „vana Davidi“ sõnadel. Ta oskas imeväärselt noorte mängumeeste südameid võita, nendele julgust ja jõudu anda ja nendes tundeid muusika vastu ellu kutsuda. Kõik meie pasunakoori liikmed, vanad ja noored, armastasid oma hallpead-juhatajat nõnda, et suuremad raskused kerge vaevaga ületati. Laupäeva õhtul pärast tõsist ja hoolsat nädala tööd võttis iga mees

oma pilli ja käis 5—10 versta kerge vaevaga ära, et olla ühisel kokkumängul Väägvere koolimajas. — Oli see sügisel või talvel, heal või halval ilmal, — kui „vana David“ kutse saatis, mindi ilma tõrkumata. Sarnased kooriharjutused vältasid tihti üle poole öö. Ainult sarnase suure töö ja usinusega on Väägvere pasunakoor enesele esimese koha võitnud meie kodumaa muusikaajaloos.

Masendavaks teateks Väägvere pasunakoorile oli „vana Davidi“ surmasõnum, mis levis ühel suvisel päeval kullutulena. Muidugi oli meie pasunakoor esimene, kellel au oli seda ülemaaliselt lugupeetud muusika seniori ja Eesti pasunakooride isa saatma minna tema viimasel teekonnal. Mäletan praegu veel päris selgesti, kui meie oma pasunakooriga Tartu Maarja kirikust, pea poole linnani ulatuva leinarongi ees, Maarja surnuaiale liikusime. Mäletan, kuidas tema haul talle viimast koraali mängisime, mida mina oma sisemise liigutuse pärast teistega koos mängida ei võinud! Olin j'ä selle mõne aasta kestel seda kallist vanakest nii sügavalt armastama ja austama õppinud ja temalt nii palju head omandanud.

Kadunu külv kandis head vilja; tema poolt hiilgavale järjele viidud Väägvere pasunakoori liikmed hallpeadest kuni poisikesteni hoidsid endid üksmeelselt kokku ning usaldasid endid uuele juhatajale, P. Wirkhausile.

Need on mu ilusamad noorpõlve mälestused kodunurgast, kuhu ma nii suurt tänu võlgnen. Seal äratati mu esimesed tunded muusikale ja sealt on jäänud mulle ilusamad mälestused.

Täna pühitseb see väikene muusikapere oma 90. a. juubelit, tagasi vaadates tänuväärt ja viljarikkale tööle ning mälestades oma agaramaid tegelasi, mälestades oma isa Davidit, kelle vaim veel praegu nende keskel edasi elab.

Soovin südamest õnne ja edu kallile juubilarile ja tema praegusele tüsedale ning lugupeetud juhile P. Wirkhausile.

Väägvere koori omapäraseid jooni.

Adalbert Wirkhaus.

Väägvere-Viidike külad asuvad Ammejõe ääres Tartu linna maal, ümbritsetud metsadest, soodest, jõest ning maadest, mis kuuluvad suuremalt osalt suurtalunikele. Viimased elasid juba möödunud sajandi lõpul jõukalt oma kohtadel, mis Vesneri ja Vedu mõisatelt päriseks ostetud. Nad ei seltinud palju oma vähemate vendadega, mille tagajärjel neid harilikult uhketeks peeti ja isegi naljatades „paruniteks“ nimetati.

Sarnane erakorraline geograafiline ja poliitiline asend pole jättnud avaldamata oma mõju väägvere-viidiklaste majanduslikule ja vaimlisele arenemisele. Kõikvõimas mõisnik oli peaaegu tundmata suurus, eriti noortele koguni mingisugune saladusline, legendaarne olend. Kui jõe taga Paluvõi Pükstemetsas koerad klähvisid ja püssid paukusid, siis öeldi, et „Vesneri Triik“ olevat jahil. Meie lapsed ei olnud teda aga iial silmagagi näinud, ega osanud enesele ette kujutada, missugune küll see „Vesneri Triik“ võis olla. Samuti oli lugu ka „Vara krahviga“, kes vahetevahel neljahobuse tõllaga suurt kirikuteed mööda kiirelt külast läbi sõitis. Keegi ei hoolinud temast, tähendati ainult nagu muu seas, et „Vara krahv sõidab linna!“ Ja see oli kõik.

Nõnda kasvasime meie noored muretalt, vabad igasugusest mõisaorjusest, kuid vabad ka härraste vihkamisest, mis

tungib mürgina verre, tumestab selget pilku ning tekitab aegade jooksul põlvest põlve jätkudes „orjaverd“. Meie „härä“ oli Tartu linn — kuid meie ei tunnud põrmugi tema olemasolu oma nahal. Talukohad olid linnalt suuremalt osalt ostetud, osamaksud ja rendid õiendati vagusalt „raatuse peal“, ilma et „härä“ kõiges omas suuruses ja vägevuses oleks kunagi nähtavale tulnud. Tõsi küll, ta näitas

Adalbert Wirkhaus.

end ka vahel harva tolleaegse Tartu „pürjermeistrina“, kes sõitis mõnikord linnamaadele jahile. Kuid see oli rohkem oodatud, kui kardetud võõras, sest ta tõi meile lastele ikka maiustusi kaasa, ning kadus siis kogu päevaks ühes isaga metsa — mõlemad olid kirglikud jahimehed ja suured sõbrad.

Nõnda arenes elu Väägverel-Viidikel rahulikult, kindlalt, poliitilistest ning majanduslikkudest puhangutest puutumata. Kuid ülekohus oleks arvata, nagu poleks selle vaikse nurgakese elanikud ärkamisaja ülesehitavale tööle kaasa tunnud. Hoopis selle vastu. Külades loeti hoolega peaaegu kõiki tolleaegseid eesti ajalehti, jälgiti rahva eluavaldusi ja vahetati koosviibides nende üle mõtteid. Ülemaalsed puht-ideelised ettevõtted, nagu näit. laulupeod, leidsid alati kõige elavamad

vastukõla ning osavõttu. On ju üldiselt tuttav, et Väägvere laulu- ja pasunakoorid nii mitmel laulupeol on auhindade osalisteks saanud. Mäletan veel selgesti, millist elevust sünnitas tegelaste hulgas igakord sõnum mõnest kavatsetavast laulupeost ehk suuremast kontserdist. Oodati suure huviga uusi noote, käidi hoolega harjutustel, tehti intensiivselt tööd, andudes sellele mingi pühalik-rõõmsa tundeaga. Kõiges selles oli midagi võimsalt kaasakiskuvat, vaimustavat, millele ei suutnud ma vastu seista. 1891. a. laulupeol Tartus laulsin ma isa kooris 11-aastase poisikesena vaimustatult kaasa, kuna kolm aastat hiljemini, s. o. 1894. a. laulupeol olin juba iseseisva koori juhataja. Ja sarnased vaimustatud laulupidude tegelased olid kõik teised Väägvere koori liikmed, kuigi just mitte sarnaste suurte lennukatsetega...

Need ilusad ajad on minevikku kadunud, olud on põhjalikult muutunud, kuid Väägvere tegelased on endiselt suurtuks laulupidude harrastajateks jäänud. Tõsi küll, endised tegelased on juba kõik kadunud, nende asemele on tekkinud uus generatsioon, kuid „mürk“, mis kord imbunud verre, on kandunud edasi: oleme laulurahvas! See laulurahvas on arenenud vabades oludes, vabana igasugustest poliitilistest ja seisuslistest eelarvamistest. Ning see asjaolu pole kaugegtki nii tähtsusetu, kui vahest arvatakse. Olles paljude meie laulukoorides koorijuhiks, võisin peaaegu alati tähele panna, et igasugused sisemised tülid ja hõõrumised koorides suurelt osalt ikka „seisuste vaheseinte“ tõttu on tekkinud. Veel hiljuti olin ühe koori lagunemise tunnistajaks, mis oli tekkinud selle tagajärjel, et „keegi rätsepa naine“ oli julgenud „majaomaniku proua“ kõrvale istuda. See kõlab päris uskumata, kuid on kahjuks tõsi!

Kuid sellesarnased nähtused pole Väägvere demokraatlise tegelaskonna hulgas iialgi aset leidnud. Puhastverd väärverelane ei tunne selliseid „vaheseinu“, mis lahutaks peremeest teenijast ehk kohaomanikku popsist, eriti veel siis, kui asi puutub üldettevõttesse. Ning just see asjaolu on

olnud ikka Väägvere koori tugevamaks küljeks tema seesmise korra arenemise teel.

Kuigi laul minule kaasakiskuvat mõju avaldas, oli siiski pasunakoor peamiselt minu tähelepanu ja huvi keskuseks. Näis ju nii, nagu ei valmistaks laulmine üldse erilist raskust, kuna pillil mängimine juba sellekohast oskust nõudis. Ei möödunud küll vist ühtki pasunakoori harjutust, millest mina poleks pealtvaatajana ja kuulajana osa võtnud, jälgides poisikesele omase uudishimuga ja teatava aukartusega iga pillimeest tema tõsisel toimingul. Olid ju need vanad, tõsised mehed kõik kindlasti väga targad ja osavad, sest ega siis rumal ja saamatu poleks osanud pillist nii ilusaid helisid kuuldavale tuua!

Meeles on nad mul kõik, need tõsised, asjalikud pillimehed, nagu oleks ma neid alles eile näinud, kuigi suurem osa neist juba aastakümneid maamullas puhkab.

Kauemat aega oli ainsaks kaaluvaks klarnetimängijaks „Jõe Madis“, popsikoha omanik jõe kaldal. Enne mängu algust tõmbas ta ikka keelega üle sõrmeotsade, et need pilli auke kattes „hästi tuult peaksid“. Minu vahekord temaga oli hästi sõbralik. „Susike Jaan“ puhus pikkolo-kornetti, seda „hingevõtjat“. Tema oli ainus kogu ümbruses, kes raske pilliga hakkama sai, ning puhudes muutusid tema isenesest väikesed silmad veel pisemaks, kattusid peaaegu hoopis laugudega, nii et ma teda silmitsedes ikka olin sunnitud selle üle pead murdma, kuidas ta küll näeb nooti lugeda.

B-kornetti mängis minu isa, kes oli kaunis osav pillimees. Pärastpoole seltsis tema juure veel nooremate hulgast „Oja Kaarel“, kontrabassi virtuoosi Ludvig Juhti isa, kes hiljemini, pärast kroonuteenistust, kus oli muusikandiks, osutus õige „kibedaks“ kornetipuhujaks. „Polska Juhan“ oli eluaegne trompeedipuhuja. Tema toon oli pisut arglik, värisev, kuid ta mängis soolo-kohad alati kõlavalt ja takti-

kindlalt. Eriti paistis mulle haaravana tema trompeedi-signaali „Robert Kurivaimust“.

Minu isa südamesõber oli aldipuhuja „Märdi Madis“. Neil oli niipalju ühiseid huve, et neid peaaegu alati võis üheskoos näha, kord jõel kalastamas, kord püssidega mööda metsi hulkumas. Ainus nähtav lahkuminek seisis küll selles, et Madisel alati piip hambas rippus, kuna minu isa sugugi ei suitsetanud.

Teatud viisil erandiks oli kogu ümbruses tenorimängija „Undi Jakob“. Poliitilised tuuled olid siiski suutnud teda majutada, kuigi ta oli puhastverd väägverelane. Ja sellest tekkiski konflikt. Olin siis veel nii väike, et ei suutnud asjast kogu ulatuses aru saada. Mäletan, et kord olid „moo-sekandid“ kokku tulnud ning viibisid eeskojas. Undi Jakob istus pööningule viival trepil ning vaidles teistega. Minu isa püüdis talle „auku pähe rääkida“, kuid nähtavasti ei õnnestunud see, sest Jakob kordas mitmel puhul, et „nõnda see ei lähe“, tõusis viimaks üles ja — läks. Alles aastate järele tuli ta muusikakoori tagasi. Hiljemini sai lahkumise põhjus ka mulle selgeks. Tol korral suri nimelt Tartu Maarja kiriku lugupeetud õpetaja Adalbert Hugo Willigerode. Kogudus valis uueks õpetajaks tema poja Paul Willigerode (arvatavasti juba suurest lugupidamisest teda kadunud isa vastu), kuigi leidis ka vihaseid vastaseid, sest Willigeroded olid — sakslased! Sel kombel ilmus arenile juba rahvusline poliitika, ning selle esitajaks sai vaikeses Väägveres „Undi Jakob“. Seal jäi ta küll päris üksinda, sest väägverelased ei suutnud tema vaateid mõista ega omaks võtta, kuid arvatavasti just see asjaolu vihastas vana Jakobit, ning ta lahkus seltskonnategevusest kindlas arvamusel, et enamus on tarvitanud vähe-muse juures andeksandmatut vägivalda! . . .

Keda veel nimetada? Kas vahest veel bassimängijat „Matra Kaarlit“ ja pisut nooremat vilepuhujat „Viksi Jaani“, kelle silmad kroonilise ninakatarri tõttu alati vett jooksid ning seega tema välisilmet tublisti rikkusid. Seega oleks ka

tolleaegne Väägvere moosekantide rida peaaegu läbi. Need tublid mehed on nüüd juba peaaegu kõik manalasse varisenud, sest tubli meheiga on tollest ajast möödunud. Praegu teotsevad Väägvere pasunakooris noored — juba kolmas põlv eelnimetatutest! Kuid nähtavasti ei taha nad oma eelkäijatest sugugi taha jääda, vaid jätkavad visalt juba 90 aasta eest alatud tööd.

Mälestusi David Wirkhausist.

Miina Hermann.

Lapsepõlv — armas! Kui tihti kerkivad silme ette mälestused sellest ilusast ajast. Lapsepõlvest on igal ühel midagi mäletada; ühel kangastuvad kodukuru aasad, niidud kirjudes lillevaipades, teisel elustuvad talveõhtuil isalt-emalt kuulnud jutud muistsetest vägilastest. Minu mälestused on aga ikka põimitud helidega, mis raadiona mu peas helisevad.

Kuigi ma sel ajal veel David Wirkhausi tähtsusest muusikamehena vähe aru sain, oli mul ometi mingi instinktiivne heameel näha oma ristiisa just muusikapõllul teotsemas.

Elavalt mäletan Tartu-Maarja kihelkonna lastepidu Kabinas 1870. a. suvel. Seal juhatasid laulukoore David Wirkhaus ja praost A. H. Willigerode. Wirkhausi juhatamine äratas minus tähelpanu; mulle tundus kui oleksid lauljad tema juhatusel oma ülesannet paremini täitnud. See lastepidu oli edaspidistele teerajajaks. Temast kasvas välja kaua püsinud traditsioon.

Hiljemini maad mööda ümber rännates ja rahva muusika-eluga tutvunedes sain teada, et siin ja seal mängukoore õpetanud ja pillid muretsenud on David Wirkhaus. Isegi Hiiu-Kärdlas organiseerinud ta muusikakoori ja ostnud pasunad. Hiljem kujunes Kärdla mängukoor üheks paremaks pasunakooriks. Oma suure muusikaande tõttu äratas David Wirkhaus üldist tähelpanu ja ta valiti Eesti laulupidude üldjuhiks, kelleks oli ta kuni 1910. a. Tahaksin siin eriliselt

rõhutada, et D. Wirkhaus tegi tööd ennastsalgavalt. Nii muusikakooride organiseerimise kui ka laulupidude juhtimise eest ei võtnud ta kunagi mingit tasu.

Miina Hermann.

Ei kustu iial mu hingest mälestus sellest anderikkast muusikamehest ja mu heast ristiisast, kes tihtigi linnas käies mind külastas. Lihtne talumees, omakoetud hallid maamehe riided seljas, valge rätt kaelas, säärikud jalas, alati sõbralik, lahke ja heatahtlik, nagu eeskujuliku Eesti mehe ideaali sümbol — see oli David Wirkhaus.

Mälestusi Väägvere koorist ja D. O. Wirkhausist.

A. Läte.

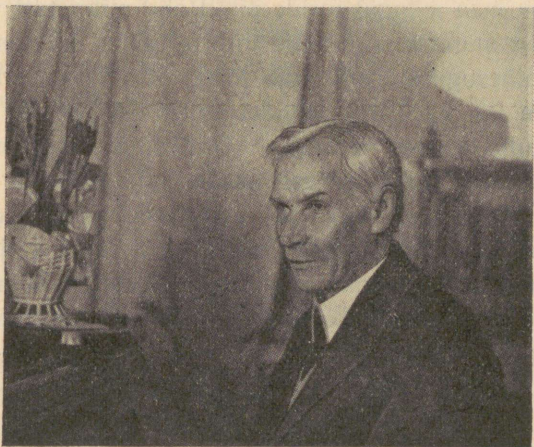
Tähtpäevad on nii üksikute isikute elus kui ka seltside ja ühingute omis väljavaate kohaks, kust senisele tegevusele pilku heidetakse, et näha saada, milline möödunud aeg on olnud. Kas on käsuga töötatud või on isegi puudujääki olemas? Ühtlasi seatakse uusi sihtjooni üles, et järgnev tegevus mitte juhuslik, viljatu ei oleks.

Kahjuks pean ütleva, et minul mängukooriga, kes käesoleval korral juubilariks, väheseid kokkupuutumisi on olnud, tema pikaajalise juhiga, isa David Wirkhausiga aga rohkem.

Väägvere mängukoori kuulsin ta täies koosseisus pidulistel juhustel Tartu-Maarja kirikus. Kui ennemalt mängukoorid kirikus esinesid, siis sündis mängu algus, et kõiki mängijaid korraga tegevusse saada, vähese rabelemisega. Midagi niisugust rahutust ei olnud Väägvere mängijate juures näha. Ühe tähtsusega väikese liigutuse peale juhataja poolt, algas koor mängu kui ühest suust. Ja kuidas kõlas see mäng? Hääl oli mahe, võttes ja kooskõlas puhas ning ei ületanud tunduvalt laulu, vaid sulas sellega kokku; oli üksus. Kui paisud, kõrgemad kohad tulid, siis oli tunne, kui tõstaksid ka sind need paisuvad häälelained kõrgemale. Nii-sugune on kauni muusika mõju. Nii sageli kui Väägvere mängukoori nime kuulen, kerkib see kaunis mälestus temast esile.

David Wirkhausiga oli minul esimene pikem kokkupuutumine Puhjas, 1880. a., kui kihelkonna poolt olid terve koori jaoks uued mänguriistad tellitud.

Arnold Rossmanniga asusin 1879. a. Puhja kihelkonna kooliõpetajana. Pidin koori juhtimise oma peale võtma, kuna pealegi hea osa mängijaid olid kooliõpilased. Sellel alal puudus mul aga vilumus. Terve maa vabatahtlikuks

A. Läte.

kooride instruktoriks oli David Wirkhaus. Temal tuli ka siin esimesi vagusid ajada. Aga osav oli ta selles ametis. Tema mängis igat mänguriista ja mõistis oma oskust ka hästi edasi anda, nõnda et lühikese aja jooksul terve koor kokkumängida võis.

Kõige pealt pean sellejuures D. Wirkhausi iseloomu alla kriipsutama. Tema seletamise ja õpetamise viis kandis iseäralist ilmet. Muusikaõpetus ja mängijad ei olnud sellel ajal veel mitte palju arenenud ja õpetamise juures oli sageli tarvis õige palju kannatust. Sellest ei olnud Wirkhausil puudus. Kõige raskemaid asju ja kõige raskemalt

arusaajale seletas ta väga kannatlikult, temale omase maheda viisiga. Tema seletamise ja kõnelemise kunsti peab otse peeneks nimetama. Suure soojusega ja armastusega kõneles tema muusikasse puutuvatest asjadest. Suur oli siin David Wirkhaus kui inimene ja kui tegev muusikamees.

Järgmine pikem kokkupuutumine David Wirkhausiga oli minul Pärnu laulupeol 1900. a. Olime ju mõlemad Pärnumaa esimese laulupeo juhid.

Terve maa mängukooride pillid olid mitmetest välismaa vabrikutest muretsetud. Selle tõttu ei olnud ka nende intonatsioon ühesugune. Oli palju tööd, et neid ühte kõrgusse viia. Siin kui ka Tartu pidudel võisin Wirkhausi osavust pillide ühtlustamises imestada. Olid pillid kõrgemad üldkõrgusest, siis saadi sellest osade väljatõmbega kergesti üle; aga täbar lugu, kui nad madalamad olid. Ka sellest saadi üle. Puupillidel lõigati vaheosadest tükid välja. Seda laadi hoolsat häälestamist ei ole mina pärastpoole enam näinud, mille tõttu siis ka kooskõla puhtus palju kannatab.

Endised laulupeod algasid harilikult koraaliga. Kui lauljatele mitmesaja pealine mängukoor kaasa mängis, siis laenetas õhk. Siin tuli massi ürgjõud kuuldavale, nii kui see suurtele pidudele kohane. Kui siis Wirkhausi juhatusel mängukooridel intoneerida tuli Beethoven'i: „Kõik taevad kiitvad Jehova su au“, siis oli see nõnda jõuline ja mõjuv, kui kerkiks isegi taevavõlv või vähemalt kojakate (sellekordsetel pidudel olid kaetud kõlakojad, mille tõttu laul kui ka mäng palju jõulisemalt kõlas).

Kui keegi midagi tähtsamat saavutab, siis magades see küll ei sünni. Kui organisatsioon üheksakümmend aastat elus püsinud, siis on see võrdne sellele, et temal ja tema juhtidel sisemist jõudu on jätkunud.

Tõenduseks, missugust huvikoori praegune juht Peeter Wirkhaus muusika vastu avaldab, olgu järgnevat öeldud:

Tartu elama tulles asusin ka koori ja orkestri loomisele. Kui kibeda eelharimise järele tundus, et jõudu jätkub, asu-

sime suuremate helitööde õppimisele. Seal oli P. Wirkhaus see, kes kõike hoolega kaasa tegi, kuna temal harjutustel käies igakord enam kui penikoorma võrra maad tuli maha sõtkuda. Kellel huvi teaduse ja kunsti vastu on, see ei pane raskust ei millekski. Seda on ka Väägvere mängukoori liikmed 90-ne aasta jooksul tõendanud. See on muusika võim.

Rohkem kui ühe inimese eluea võrra on Väägvere mängukoor oma juhtidega eesotsas kaasinimeste meeli üledanud. Au nende tegevusele.

See Eesti loomu iseäraldus, püsivus ja visadus, mis Väägvere mängukoori juures eriti esile kerkib, olgu tervele rahvale eeskujuks.

Pühendus.

Pühendatud Väägvere laulu- ja mängukoorile 90. a. juubeliks.
Arno Raagi sõnad.

Andante misterioso.

Juhan Aavik.

p *pp*

Kuskilt kaugelt, kaugelt il-ma ruumist sa - la - kõ - ne

p *pp*

mf

tungib hin-gesse, mi - ne - vik mis a - e - tud a - ja tuu - list

tuu - - list,

f

lee - gi - na taas löö - nud lõk - ke - le.

a - ja tuulist *f*

Poco dolce

mf

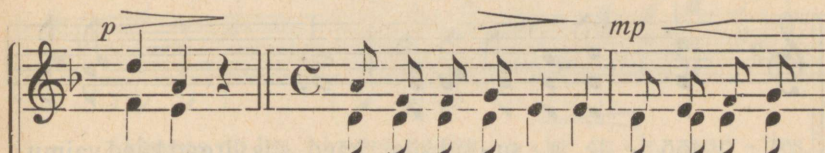
Pal-ju õr-na, hel-la võib ta ju-tus-ta-da

mf

a-jast, milles e-daspüüd ja rutt. Hõiskeid,

oh-keid si - saldab pikk ra-da, sü - damel see

pp

kõ-lab na-gu mui-nas-jutt, na-gu muinas-jutt.

Poco piu mosso

mf

Na-gu koi - du e - sik-kii-red tōu-sid töö-le,

mf

Na-gu koi-du kii - - red

a poco cresc - - - - - *cen* - - - - - *do*

a - - su-sid siis virgad käed, vai-mu

tōo - le a - su - sid siis käed, siis virgad käed vaimu

tōu-sid käed vai-mu

val - gust i - gat - se - sid nõud - - - - sid

val - gust i - gat - se - sid valgust nõudsid nad, kuigi

f val-gust nõud - - - - sid *p*

mäed.

ees veel pi-me-du-se mäed, veel pi-me-du-se mäed.

ees veel mäed.

Risolutò.

Hinges põ - - - les lõõmav e - lu tu - li, soontes tuk-

Hinges põ-les, hin-ges põ-les e - lu tu - li, soon - tes,

f Hinges põ - - - - les soon - tes

sus su - la

soon-tes tuk-sus e-lu kuld, va-ba vaim neil

tuk - - sus

mf poco dolce va-ba Eesti muld!
li-pu kirjaks o-li, „kau-nis ko-du“, Ees - - ti muld,

Con entusianno e amore. poco rit.

f kau-nis ko-du va-ba Ees-ti muld.

va - - ba

a tempo.

mf
f

Päe - - vadest on kas-vand aas-ta-sa-da

mf

Päe-va - - - - - dest kas - vand aas-ta-sa-da

poco a poco cres - - - - - cendo

põl - - ve jä - - rel' põlv tõus - nud,

põl - - ve jä-re-le on tõusnud põlv, on tõusnud põlv

põl-ve jä - - rel' põlv tõus - nud

hal - jen-da-mas i - ga Ees - - ti ra - - da,

hal - jen-da-mas i - ga Ees - - ti ra - - da,
Ees-ti ra-da, Ees-ti ra-da,

hal-jen - - da - mas Ees - - ti ra - - da,

eh - - - - - tes sä - - - rab

f *ff* *rit.*

pe - - o eh-tes sä-rab nur-me nõlv nõlv, nur-me nõlv

eh-tes sä - - rab nõlv *p*

p *Con devozione.*

Neil, kes puh-ka-vad all sõ-mer lii-va kost-ku sü-

p

Neil, kes puh - ka - - - vad

pp *pp*

gav tä-nu ter-vi-tus, sü-gav tä- nu ter- vi- tus

Alto *Andante.*

p A - ja tuul ei nen - de tööd küll rii - va,
Tenori
p A - ja tuul ei nen - de tööd küll rii - va,
Bassi
p

p \leftarrow \rightarrow *f* *cres - - cen-*
i - ga - ves-ti pü-sib mä-les-tus, i - - ga-ves-ti
mf
p \leftarrow \rightarrow *f*

do - - - mä - - - les - tus.

pü - sib mä - les - - - - tus.
pü - - sib

SISU:

	Lk.
Sissejuhatus	5— 6
Väägvere koor 1839—1929:	
a) pasunakoor 1839—1869	7—26
b) laulukoor 1839—1869	27—30
c) pasunakoor 1869—1910	31—40
d) vitulikoor	40—49
Mälestusartiklid:	
J. H. Wirkhaus. — Kaks lookest koori algpäevilt . . .	50—52
L. Juht. — Kuidas minust muusikamees sai	53—57
A. Wirkhaus. — Väägvere koori omapärasemaid jooni	58—63
M. Hermann. — Mälestusi David Wirkhausist	64—65
A. Läte. — Mälestusi Väägvere koorist ja D. O. Wirkhausist	66—69
Segakoori laul „Pühendus“ Juh an Aavikult	70—77

A

7760

58704